

On shadow boundaries: Intergroup contact, social dominance orientation, intergroup anxiety, and outgroup feelings in the case of Artvin¹

Aylin Köse² , Naif Ergün³

² Graduate Student, Department of Psychology, Faculty of Letters, Mardin Artuklu University, Mardin, Türkiye; ³ Department of Developmental Psychology, Department of Psychology, Faculty of Letters, Mardin Artuklu University, Mardin, Türkiye.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the mediating role of social dominance orientation and intergroup anxiety in the correlation between intergroup contact level and emotions towards the out-group. In this context, data was collected from individuals aged 18-65 from Laz, Hamshen, Georgian, Turkish and other ethnic groups living in Artvin province. The data analysis of the study was conducted with the data of a total of 373 participants, 187 (50.1%) of whom were women and 186 (49.9%) of whom were men. The researchers used the Social Contact Scale, Social Dominance Orientation Scale, Intergroup Anxiety Scale and Negative Emotions Towards Out-group Scale in the research. In the study, independent groups *t*-test, Pearson correlation and *One-way ANOVA* methods used to examine the distribution according to demographic information. The researchers used SPSS AMOS to examine the mediation effect. According to the findings, the analysis revealed that social dominance orientation and intergroup anxiety levels played a mediating role in the relationships between the level of social contact and the emotions towards the out-group. Although there are different studies on the variables subject to research, it is noteworthy that there are few studies on different ethnic groups living in the Black Sea Region. Therefore, conducting research on different groups is important in terms of generalizability and validity of the findings. In this context, the findings obtained from the research discussed considering the relevant literature.

KEYWORDS

Social dominance orientation, intergroup anxiety, intergroup contact, out-group, social identity.

Introduction

By nature, human beings tend to categorize the things existing around them. In this categorization process, individuals place people in certain groups and define themselves as part of one or more groups (Tajfel & Turner, 1979). The structure of these social categories and their relations with each other are among the determinants of social structure and the social identity which we begin to acquire within this structure (Turner, 1988). Ethnicity is one of the concepts used to describe groups characterized by language, religion, culture or ideology that exist within this social structure. Although these ethnically differentiated groups vary in terms of their exposure to prejudice and discrimination and the transmission of these situations, the dynamics underlying these situations are common (Allport, 1954). This is because our way of perceiving the world is influenced not only by what reality presents, but also by social sources that encompass the past and the present.

In terms of social identity theory, a group is a psychological mechanism through which individuals orient themselves in order to create a reference point. The basis of the social

¹ For this study, the deficient permissions were taken from Mardin Artuklu University Scientific Research and Publication Ethics Board with the 02/01/2024 dated and 125871 numbered decision.

categorization process is based on this perspective of social identity theory. The social category to which one belongs forms a foundation for the process of self-identification. Defining oneself cognitively as part of a group is referred to as *social identity* (Tajfel & Turner, 1979). Human beings are born into a social environment where certain categories and stereotypes are used by people (Burr, 2015). According to Sidanius and Pratto (2012), people grow up in this social environment where they learn and adopt prejudiced attitudes and emotions from childhood. The values transferred to people in this social environment affect the formation and development of behaviors and attitudes towards the group to which people feel they belong and surrounding ethnicities.

The most common method that people apply in the process of categorizing the world is dividing people into “us” and “them.” As a result of this categorization, the group that individuals identify themselves as a part of is referred to as the in-group. While the group or groups that they perceive as different from themselves, also have competitive and negative attitudes and feelings are referred to as the out-group (Kağıtçıbaşı & Cemalcılar, 2017). Psychodynamic theory, which is one of the theories supporting this situation, explains prejudice as an unconscious reaction to the outgroup in order to protect themselves due to their concerns about the possibility of disappointment and deprivation (Duckitt, 1992). Although there are many existing theories addressing the factors that lead to prejudice, a comprehensive and universally valid explanation has yet to be established. For the reason that, there are many variables that are individually and socially effective in our behaviors within the social structure.

Our perceptions of the outgroup are not only realized through direct contact but also through transmissions within the community. One of the ways of transmission of contact is called the secondary transmission effect. This refers to the transfer of contact to the outgroup that is not directly contacted through the contacted group. From this point of view, the secondary transmission effect becomes a noteworthy concept in terms of reducing prejudice against groups that cannot be directly contacted (Ünver et al., 2022). When the literature is examined, it is seen that intergroup contact is effective in reducing prejudice towards the outgroup and increasing positive attitudes (Tausch et al., 2010). A study conducted by Meleady and Forder (2019) reveals that negative intergroup contact leads to an increase in negative attitudes towards the outgroup through the secondary transmission effect. In this regard, *positive* contact appears to have beneficial effects on attitudes and behaviors. However, the importance of the quality of the contact becomes one of the qualities to be considered (Bagci et al., 2022). Nevertheless, there are many factors that lead to prejudice and positive or negative attitudes and behaviors towards the outgroup.

When the literature is examined, it is seen that there are many theories about the reasons affecting the positive or negative interactions between groups and the emergence of attitudes such as prejudice, discrimination and oppression between groups. One significant factor to consider in examining such attitudes is the hierarchical differences between in-groups and out-groups within the social structure. Social Dominance Theory, one of the theories put forward by Sidanius and Pratto (1999), was basically put forward to explain the basic sources in the formation and maintenance of this intergroup hierarchy and the interaction between these sources.

According to the Social Dominance Theory, social groups tend to be divided into systems as superior and inferior groups within a certain hierarchical structure. Within this hierarchical structure, the tendency of individuals to support or not support the existence of the social hierarchical structure, regardless of gender, language, religion or race, is called social dominance orientation (Sidanius & Pratto, 2012). From an individual perspective, individuals with high social dominance orientation tend to exhibit hostile attitudes towards individuals, situations or groups that they perceive as a threat to the hierarchical structure (Sidanius et al., 1992), while individuals with low social dominance orientation tend to have a more egalitarian attitude (Pratto et al., 1994). A study conducted by Balaban (2013); supports this notion by providing

evidence that social dominance orientation has an effect on negative emotions toward out-groups.

One of the concepts taken into consideration in the organization of intergroup relations and in the investigation of the factors leading to prejudice is 'intergroup contact'. According to Allport (1954), limited interaction between different groups and a lack of sufficient knowledge about one another are among the main factors that create prejudice. The development of positive contact between individuals will reduce intergroup prejudice. However, the minimum conditions for this must be met: equal status of group members, common goals, intergroup cooperation and support for intergroup contact in terms of legal, authority, administrative and traditional aspects. If these conditions are met, it will be possible for individuals to develop friendship and friendship in societies where different individuals live together (Pettigrew, 1997).

Developing friendships between individuals from different groups will improve not only their own attitudes but also the attitudes of others who observe them and are aware of the existence of this relationship (Davies et al., 2013). If the contact phenomenon is negative, it may cause groups to have negative feelings towards each other and this may lead to discriminatory attitudes and behaviors by feeding the prejudices of the groups. Research on this phenomenon has found supportive evidence of a relationship between contact and negative attitudes toward out-groups (Güler, 2013; Sarıdağ & Eser, 2023; Yanbolluoğlu, 2018), as well as between contact and intergroup anxiety (Demir, 2022).

According to Turner and Cameron (2016), negative attitudes and anxiety towards different groups are indications that there is not enough friendship or positive contact. Positive contact is one of the factors contributing to the reduction of anxiety and prejudice. Similarly, positive contact with different groups increases empathy towards these groups (Pettigrew & Tropp, 2011). In addition, in a study conducted by Topper and Cengiz (2019), it was found that there is a negative relationship between contact and individuals' social dominance orientation. In this respect, it was thought that revealing the positive and negative feelings of groups towards each other could better explain the phenomena of intergroup anxiety and prejudice. In other words, as the contact between individuals increases, the social dominance orientation of individuals decreases. With this in mind, it can be considered that intergroup anxiety and social dominance orientation play a mediating role in the existence of the relationship between contact and feelings towards the outgroup.

Importance and purpose of research

Culture is basically a tool used to explain the way individuals define themselves and the lifestyles of certain groups. Individuals develop a perspective towards objects and events with what they obtain from the cultural structure they are in (Ayseverer & Alış, 2012). When we look at the social structure of Türkiye, the presence of a cosmopolitan structure and the coexistence of different languages and cultures is clearly evident. Considering the variables subject of the research, although there are studies in the literature on different factors on concepts such as negative feelings, prejudice, and discrimination towards the outgroup, it is noteworthy that there are few studies on ethnic groups such as Hamshenian, Laz, Georgians, and Greeks who still exist in the Black Sea Region. From this point of view, it is thought that examining the effect of the studies on ethnic groups with different cultures is important in ensuring the generalizability of the data and determining the validity of the data for different ethnic groups and will contribute to the literature. Furthermore, it is observed that most studies in the existing literature emphasize negative emotions, prejudice, and discrimination. In this study, it is extremely important to include positive emotions in the study and to examine the effects of positive emotions and negative emotions together, not only to test the theory on new groups but also to test the effects of positive emotions on the relationship between existing variables.

The main purpose of this study is to examine the social and psychological factors behind the ability of different ethnic identity groups to live together in harmony. In this context, the role of

social dominance orientation, intergroup anxiety, outgroup feelings (positive and negative), and intergroup contact variables on social cohesion and interpersonal relations will be examined. The study aims to examine the data which contribute or will contribute to the harmonious coexistence of individuals with different ethnic or cultural identities in Türkiye. In this context, the following hypotheses have been formulated:

H1: The level of intergroup contact is positively related to feelings towards the outgroup.

H2: The level of intergroup contact is negatively related to social dominance orientation.

H3: The level of intergroup contact is negatively related to the level of intergroup anxiety.

H4: The level of social dominance is negatively related to outgroup orientation.

H5: Intergroup anxiety is negatively related to outgroup orientation.

H6: Intergroup anxiety and social dominance orientation have mediating roles in the relationship between intergroup contact level and outgroup orientation.

H7: Intergroup contact levels, feelings towards outgroup, social dominance orientation, and intergroup anxiety levels show a significant difference according to demographic information (age, gender, education level, socioeconomic level, languages spoken by parents, and how they define themselves).

Considering the literature review and hypotheses, the research model has been created and is shown in Figure 1 below.

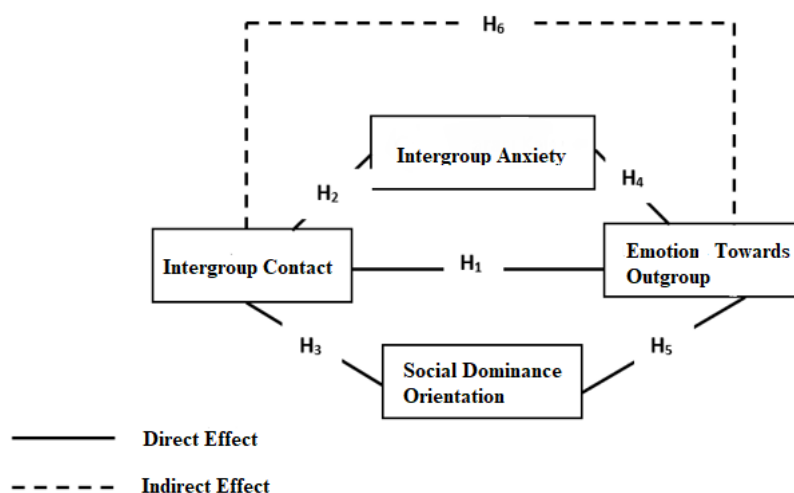

Figure 1 Research model

Method

Quantitative research is a research method in which the boundaries of variables can be precisely determined, the relationships between variables can be measured, and the aim is to reach generalizations from these measurements (Yıldırım & Şimşek, 2016). The survey method is a research approach used to describe and explain how events, entities, groups, objects, and various fields are (Kaptan, 1998). In this context, depending on the purpose of this research, the survey model, which is one of the quantitative research models, was utilized. The convenience sampling method, which is one of the purposeful sampling methods, was used to form the research sample. This sampling technique is a technique that is realized by the researcher reaching individuals who are close and easily accessible to the researcher and advancing the research and accelerating the research (Duran & Kurt, 2019). This sampling method was preferred because the research was conducted in the context of different ethnic groups and in order to ensure accessibility.

Research sample

The population of this research consists of individuals between the ages of 18-65 from Laz, Georgian, Hamshen, Turkish and other ethnic groups living in Artvin province. Within the scope of the research, data were collected from a total of 421 people online (282) and face-to-face (139) via Google Forms. In the study, 41 people were excluded from the analysis because they did not mark the control question correctly and 7 people were excluded from the age criteria. The data analysis of the study was conducted with the data of 373 participants, 187 (50.1%) of whom were female and 186 (49.9%) of whom were male. The average age of the individuals participating in the study was 34.10 years (18-65 age range). Regarding educational background, 61 participants (16.3%) reported having primary education, 139 (37.3%) high school education, and 173 (46.4%) university-level education.

When the socio-economic levels of the participants were analyzed, it was found that 252 (67.6%) of them were at the middle level, 62 (16.6%) at the lower level and 59 (15.8%) at the upper level. When the answers given to the question of the languages spoken by the parents, which is one of the demographic variables, were analyzed, it was determined that 363 (97.3%) responded Turkish, 130 (34.9%) Laz, 157 (42.1%) Hamshen, 68 (18.2%) Georgian and 14 (3.8%) Other. When the answers given to the question of how do you define yourself are analyzed, it is seen that 317 (85%) responded as Turkish, 60 (16.1%) as from Türkiye 112 (30%) as Laz, 138 (37%) as Hamshenian, 47 (12.6%) as Georgian, and 7 (1.9%) as Other.

Data collection tools

Demographic Information Form: In the demographic information form, the participants were asked questions to obtain data in 6 different areas. Participants were asked questions about certain demographic information (gender, age, socioeconomic status, education level), as well as questions about which languages their parents speak and how they define themselves. For the questions about parental languages and self-identification, participants were informed that they could select more than one option.

Intergroup Contact Scale: The Intergroup Contact Scale developed by Islam and Hewstone (1993) and adapted into Turkish by Akbaş (2010) was used to measure the intergroup contact levels of individuals living in Artvin province. Instead of the expression "with Syrians" in the scale, the expression "with individuals from a different ethnic background" was used depending on the purpose of the research. In order to ensure the comprehensibility of the expression of different ethnic individuals, the expression "ethnic groups living in Artvin province" was used in the explanation section of the scale. The scale is 7-point Likert type and consists of 10 questions in total. The Cronbach Alpha coefficient of the scale was calculated as .83 (Akbaş, 2010). In the data obtained in this study, the internal consistency coefficient of the scale is quite high ($\alpha=.95$).

Social Dominance Orientation Scale: "Social Dominance Orientation Scale" developed by Pratto et al. (1994) and adapted into Turkish by Karaçanta (2002) was used to measure the social dominance orientation of individuals. The scale is 7-point Likert type and consists of 16 items. The internal consistency coefficient of the scale was calculated as .85. The scale is calculated with 1 being the lowest score and 7 being the highest score. Depending on the sum of the scores, high scores indicate high social dominance orientations and low scores indicate low social dominance orientations. In this study, the internal consistency coefficient of the scale was found to be quite high ($\alpha=.96$).

Intergroup Anxiety Scale: The Turkish version of the Intergroup Anxiety Scale (Stephan & Stephan, 1985), which was developed to measure the anxiety experienced by individuals when interacting with an outgroup, was adapted into Turkish by Güler (2013). The scale is 5-point Likert type and consists of 7 adjective pairs. The Cronbach Alpha value of the scale is .94. As the total score obtained from the scale increases, the level of anxiety decreases. In the data

obtained in our research, the internal consistency coefficient of the scale was found to be quite high ($\alpha=.96$).

Negative Emotions Toward Outgroup Scale: In order to measure positive and negative emotions towards different ethnic groups, the Turkish version of the "Negative Emotions Towards Outgroup Scale" developed by Stephan et al. (1998) and adapted into Turkish by Balaban (2013) was used. The scale is 5-point Likert type and consists of 12 items. The Cronbach Alpha coefficients of the scale, which was prepared with two factors as positive emotions (positive affect) and negative emotions (negative affect), were found to be .90 and .91 for both factors, respectively. As a result of the data obtained in this study, the internal consistency numbers for both sub-factors were found to be quite high ($\alpha = .95$ for the positive emotion sub-factor and $\alpha = .92$ for the negative emotion sub-factor).

Data collection and analysis process

Following ethical approval, data were collected from a total of 373 individuals residing in Artvin province—282 participants via social media and 139 through face-to-face methods—using a purposive sampling technique. The survey link was sent to individuals living in Artvin province via social media, and these individuals forwarded the scale to different people they could reach after participating in the study. An informed consent form was signed by the participants along with the scale form. In order to collect enough data other than social media, the researchers collected data directly from the people they could reach in Artvin province (139). G-Power program was used for the post-hoc power analysis of the study. Based on an effect size of $d=.05$ and an alpha error probability of .05, the the statistical power of the sample group ($N = 373$) was calculated as .99.

Since two of the scales in the study were 5-point and two of them were 7-point Likert type, Z score standardization was applied. In the data analysis process, the normality distributions of our variables were examined first. Normality values were calculated based on Skewness and Kurtosis coefficients. When the "Intergroup Contact Scale", "Intergroup Anxiety Scale" and the two sub-factors of the "Negative Affect Towards Outgroup Scale" were calculated separately, it was observed that the kurtosis and skewness values were between ± 1.5 the Skewness and Kurtosis coefficient of the Social Dominance Orientation Scale was found to be between ± 2 . Since the Skewness and Kurtosis coefficients are between ± 2 when all scales are considered, it is accepted that the distribution meets the normality conditions (George & Mallery, 2019).

SPSS 26 program was used to analyze the research data. Independent groups *t-test* was used to examine the difference for the gender variable; *One-way ANOVA* was used to examine the differences between educational status and socioeconomic level; and correlation method was used to examine the relationship with the age variable. In the groups with significant differences, Hochberg's GT2 (post-hoc) test was applied to understand which group the difference originated from. To investigate the mediating effects of social dominance orientation and intergroup anxiety levels on the relationship between intergroup contact and feelings towards the outgroup, mediator variable analysis was conducted using SPSS Amos 24.

Findings

In the first stage of the study, demographic variables were analyzed in order to examine the hypothesis "H7: Intergroup contact levels, feelings towards the outgroup, social dominance orientation, intergroup anxiety levels show a significant difference according to demographic information (age, gender, education level, socioeconomic level, languages spoken by parents, how they define themselves)". No significant difference was found in individuals' social dominance orientations ($t = -386, p = .791$), intergroup contact levels ($t = -736, p = .965$), intergroup anxiety levels ($t = .051, p = .590$) negative feelings towards the outgroup ($t = -.100, p = .539$) and positive feelings towards the outgroup ($t = -.724, p = .350$). In the study, no significant relationship

was found between the participants' ages and their positive and negative feelings towards the outgroup, intergroup contact levels, intergroup anxiety levels and social dominance orientations.

Table 1 One-way analysis of variance (ANOVA) for intergroup contact, social dominance orientation, negative affect and positive affect levels according to socioeconomic status

Variables		Sum of Squares	sd	Mean of Squares	F	Sig.	η^2
Intergroup Contact	Between Groups	19.164	2	9.582	10.048	.000***	.052
	Within Groups	352.836	370	.954			
	Total	372.000	372				
Social Dominance Orientation	Between Groups	15.759	2	7880	8.184	.000***	.042
	Within Groups	356.241	370	.963			
	Total	372.000	372				
Intergroup Anxiety	Between Groups	25.474	2	12.737	13.600	.000***	.068
	Within Groups	346.526	370	.937			
	Total	372.000	372				
Negative Emotion	Between Groups	8.638	2	4.319	4.398	.013*	.023
	Within Groups	363.362	370	.982			
	Total	372.000	372				
Positive Emotion	Between Groups	25.554	2	12.777	13.646	.000***	.069
	Within Groups	346.446	370	.936			
	Total	372.000	372				

$p < .05$, $p^{**} < .01$, $p^{***} < .001$

Intergroup contact, intergroup anxiety, social dominance orientation, and the sub-dimensions of the negative feelings toward outgroup scale—namely, negative emotion and positive emotion—differed significantly according to socioeconomic status. Hochberg's GT2 test, one of the multiple comparison techniques, was applied to determine between which groups this differentiation was between. According to the results of this test, there was no significant difference between the middle and upper socioeconomic levels, while there was a significant difference between the lower group and the upper and middle groups.

Considering the results of the multiple comparative (Post-Hoc) data analysis, it was found that the SBM levels of individuals with lower socioeconomic status ($N = 62$, $X = -.4925$, $SD = 1.126$) were significantly higher ($p < .001$) than those of individuals with middle ($N = 252$, $X = .0691$, $SD = .9530$) and upper ($N = 59$, $X = .2223$, $SD = .9530$) socioeconomic status. Likewise, the lower socioeconomic level individuals had higher levels of negative emotions ($N = 62$, $X = .3221$, $SD = 1.134$) ($p < .05$) and positive emotions ($N = 62$, $X = -.5523$, $SD = 1.129$) ($p < .001$) were lower than the middle ($N = 252$, $X = -.0378$, $SD = .9941$; $N = 252$, $X = .0636$, $SD = .9565$) and upper socioeconomic levels ($N = 59$, $X = -.1766$, $SD = .7957$; $N = 59$, $X = .3084$, $SD = .8198$).

The intergroup anxiety scale scores of individuals with lower socioeconomic status ($N = 62$, $X = -.5654$, $SD = 1.160$) ($p < .001$) differed significantly from those of individuals with middle ($N = 252$, $X = .0769$, $SD = .9599$) and upper ($N = 59$, $X = .2655$, $SD = .7550$) socioeconomic status. This shows that intergroup anxiety levels are higher than those individuals with middle and upper socioeconomic status. When the intergroup contact levels of the groups were examined, it was observed that there was a significant difference ($p < .001$) between those with lower socioeconomic status ($N = 62$, $X = -.4925$, $SD = 1.126$) and those with middle ($N = 252$, $X = .0691$, $SD = .9530$) and upper ($N = 59$, $X = .2223$, $SD = .9044$) socioeconomic status.

The data show that individuals with a lower socioeconomic status have significantly lower levels of intergroup contact compared to those with middle and upper socioeconomic status. The obtained data are presented in Table 1.

When it was examined whether there was a significant difference according to the educational status of the participants, a significant difference was found between the educational status of the individuals and the levels of intergroup contact, intergroup anxiety, social dominance

orientation, and negative emotion and positive emotion, which are the sub-factors of the emotion towards the outgroup. Hocberg's GT2 test was applied to determine from which group the significant difference was originated.

It was observed that the intergroup contact levels of individuals with primary education level ($N=61$, $X=-.3807$, $SD=1.169$) were lower than those of individuals with university education level ($N=173$, $X=.1809$, $SD=1.046$) ($p<.001$). When the intergroup anxiety levels of the individuals were examined, a significant difference ($p<.05$) was found only between primary education ($N=61$, $X=-.2362$, $SD=1.238$) and university ($N=173$, $X=.1258$, $SD=.8175$) levels. Therefore, the intergroup anxiety levels of individuals at the primary school level are considerably higher than those at the university level. Therefore, the intergroup anxiety levels of individuals at the primary school level are considerably higher than those at the university level.

When the level of negative emotion, one of the subcategories of the scale of negative emotion towards the outgroup, was examined, a significant difference ($p<.05$) was found only between primary school ($N=61$, $X=.3150$, $SD=1.120$) and university ($N=173$, $X=-.1973$, $SD=.8051$) levels. When positive emotion levels were examined, a significant difference ($p<.05$) was observed between primary school ($N=61$, $X=-.3729$, $SD=1.128$) and university ($N=173$, $X=.1070$, $SD=.8546$) levels. When the social dominance orientations of the individuals were examined, it was observed that there was a significant difference between primary school ($N=61$, $X=.3646$, $SD=1.215$) and university ($N=173$, $X=-.2032$, $SD=.7171$) ($p<.05$) levels. The results obtained are shown in Table.2.

Table 2 One-way analysis of variance (ANOVA) for intergroup contact, social dominance orientation, negative affect and positive affect levels according to educational background

Variables		Sum of Squares	sd	Mean Squares	F	Sig.	η^2
Intergroup contact	Between Groups	14.977	2	7.489	7.761	.000***	.040
	Within Groups	357.023	370	.965			
	Total	372.000	372				
Social Dominance Orientation	Between Groups	16.455	2	8.227	8.562	.000***	.044
	Within Groups	355.545	370	.961			
	Total	372.000	372				
Intergroup Anxiety	Between Groups	6.534	2	3.267	3.307	.038*	.018
	Within Groups	365.466	370	.988			
	Total	372.000	372				
Negative Emotion	Between Groups	14.389	2	7.195	7.444	.001**	.039
	Within Groups	357.611	370	.967			
	Total	372.000	372				
Positive Emotion	Between Groups	10.593	2	5.296	5.422	.005**	.028
	Within Groups	361.407	370	.977			
	Total	372.000	372				

$p<.05$, $p<.01$, $p<.001$

Based on the responses to the question about the language spoken by individuals' parents, no significant differences were found between groups; therefore, these data were not included in the analyses. The responses to the question on how individuals identify themselves were divided into 5 categories: those who identified themselves solely as Turkish or from Türkiye, and those who identified as Hamshen, Laz, Georgian or Other. Among these categories, the Other category was not included in the analysis to ensure normal distribution.

As a result of the analysis over four categories, a significant difference was found in terms of the self-identification of individuals and social dominance ($F_{(3,361)}=3.317$, $p<.05$, $n^2=.036$), intergroup contact ($F_{(3,361)}=2.286$, $p<.05$, $n^2=.26$), intergroup anxiety ($F_{(3,361)}=3.003$, $p<.05$, $n^2=.028$),

negative feelings towards outgroup ($F_{(3,361)}=2.420$, $p<.05$, $n^2=.28$), positive feelings towards outgroup. As a result of the multiple comparison (Hocberg's GT2) test, a significant difference ($p<.05$) was found between the social dominance orientation levels of the Turkish ($N=79$, $X=.2925$, $SS=1.113$) and Hamshen ($N=134$, $X=-.1488$, $SS=.8058$) groups.

It was observed that the social dominance orientation of those who identified themselves only as Turkish or from Türkiye was significantly higher than the group identifying themselves as Hamshen. When the anxiety levels between groups were analyzed, it was observed that there was a significant difference ($p<.05$) between the Turkish ($N=79$, $X=-.2973$, $SS=1.124$) and Laz ($N=108$, $X=.1291$, $SS=1.000$) groups. It is seen that those who identify as Turkish have higher levels of intergroup anxiety compared to other groups. When the levels of positive emotions towards the out-group were examined, it was observed that there was a significant difference ($p<.05$) between the Turkish ($N=79$, $X=-.3235$, $SS=1.047$) and Laz ($N=108$, $X=.2181$, $SS=1.000$), Turkish and Georgian ($N=44$, $X=.2485$, $SS=1.041$) groups, that is, the positive emotions towards the out-group of those who identified as Turkish were lower than those who identified as Laz and Georgian.

The correlation values and descriptive findings regarding the relationship between the participants' levels of intergroup contact, social dominance orientation, intergroup anxiety and the two sub-factors of the scale of negative affect towards outgroup, namely negative affect and positive affect, are given in Table.3.

Table 3 Correlation coefficients between variables and descriptive findings

	$\bar{X}$	SD	1.	2.	3.	4.	5.
1. Intergroup Contact	-.01	1.008	1				
2. Social Dominance Orientation	.008	1.006	-.764***	1			
3. Intergroup Anxiety	-0.01	1.005	.745***	-.777***	1		
4. Negative Emotion	-0.005	1.008	-.579***	.753***	-.645***	1	
5. Positive Emotion	-0.003	1.004	.697***	-.689***	.753***	-.533***	1

$p* < .05$, $p** < .01$, $p*** < .001$

When Table 3 is examined, a negative and significant relationship was found between the levels of intergroup contact and social dominance orientation and negative feelings towards the outgroup. As intergroup contact increases, social dominance orientation and negative feelings towards the outgroup decrease. When the relationship between intergroup contact levels and positive emotions towards outgroup and intergroup anxiety levels was analyzed, a positive and significant relationship was found. As the level of intergroup contact increases, positive feelings towards the outgroup increases.

A high score on the intergroup anxiety scale is interpreted as a low level of anxiety. Therefore, the finding of a positive and significant relationship indicates that as the level of intergroup contact increases, the level of intergroup anxiety decreases. A negative and significant relationship was found between social dominance orientation and intergroup anxiety and positive affect levels. A positive and significant relationship was found between social dominance orientation and negative feelings towards the outgroup. This shows that as the social dominance orientation increases, the positive emotion towards the outgroup decreases and the negative emotion increases. As the total score of intergroup anxiety decreases, the level of anxiety increases. This shows that as social dominance orientation increases, anxiety level increases. As the positive emotion towards the outgroup increases, the level of anxiety decreases, and as the negative emotion increases, the level of anxiety increases. This supports the hypotheses H₁, H₂, H₃, H₄ ve H₅.

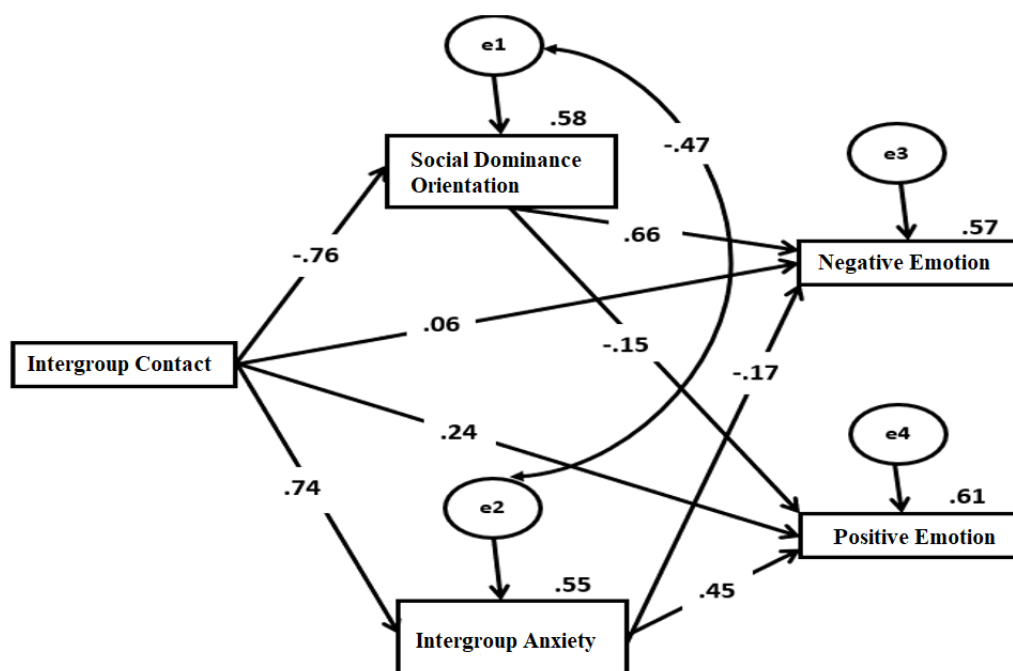
In the third stage of the study, the mediating role of intergroup anxiety and social dominance orientation in the relationship between intergroup contact and feelings towards the outgroup was examined. The data obtained are shown in Table 4.

Table 4 Research model's regression results

Standardized Regression Coefficients	Statistical Forecasting	Standard Error	C.R	P
Intergroup contact → Social Dominance	.763	.034	22.744	***
Intergroup contact → Intergroup Anxiety	.745	.035	21.533	***
Intergroup contact → Negative Emotion	.057	.057	.996	.319
Intergroup contact → Positive Emotion	.242	.054	4.465	***
Intergroup Anxiety → Positive Emotion	.453	.055	8.246	***
Intergroup Anxiety → Negative Emotion	-.166	.058	-2.858	.004
Social Dominance → Negative Emotion	.662	.060	11.086	***
Social Dominance → Positive Emotion	-.151	.057	-2.667	.008

*** $p < .001$

In the mediation effect, there is a decrease or disappearance of the relationship between the independent variable and the dependent variable after a different independent variable enters the relationship. It is thought that there is full mediation when the effect disappears and partial mediation when it decreases. Taking this situation into consideration, an analysis of mediation was conducted and the model created is as shown in Figure 2.

Figure 2 Research template

When the results obtained were analyzed, the total effect of the level of intergroup contact on outgroup negative affect was found to be negative and significant ($\beta = -.572$, $p < .01$, $CI = [-.669, -.486]$), while the direct effect was found to be insignificant ($\beta = -.057$, $p > .05$). The indirect effect of the level of intergroup contact on the level of negative feelings towards the outgroup through intergroup anxiety and social dominance orientation was significant ($p < .01$, 95% $CI = [.359, .559]$). This shows that social dominance orientation and intergroup anxiety have a full mediating variable effect on the effect of intergroup contact level on outgroup negative affect.

The direct effect of the level of intergroup contact on the level of positive affect towards the outgroup was positive and significant ($\beta = .694$, $p < .05$, $CI = [.094, .330]$). The indirect effect of intergroup contact level on outgroup positive affect through intergroup anxiety and social dominance orientation was significant ($p < .01$, 95% $CI = [-.729, -.531]$). This indicates that social dominance orientation and intergroup anxiety have a partial mediating effect on the relationship between the level of intergroup contact and outgroup positive affect. These results support the

hypothesis H₆. In this context, the results of indirect and mediating effects are as shown in Table 5.

Table 5 Mediation Analysis Results of the Study

Mediation Effects	Standardized Mediation Effect	Bootstrap (Lower Bounds/Upper Bounds) %95 GA	Hypotheses	Hypothesis Results
Intergroup contact→ Intergroup Anxiety → Negative Affect	.004	.359; .559	H ₆	Supported
Intergroup contact → Social Dominance Orientation →Negative Affect	.004	.359; .559	H ₆	Supported
Intergroup contact → Intergroup Anxiety → Positive Affect	.006	-.729; -.531	H ₆	Supported
Intergroup contact→ Social Dominance Orientation→ Positive Affect	.006	-.729; -.531	H ₆	Supported

Discussion

Türkiye is a country where many different ethnic groups live together and interact socially. These intergroup relations and behaviors are important factors of social order and social development. According to Güler (2013), investigating the nature of intergroup relations in heterogeneous societies with groups from different origins and relationships contributes to the understanding of the dynamics necessary to live in harmony by drawing attention to the thoughts, feelings and behaviors that develop in social life. In this respect, especially in our country, which has a cosmopolitan structure, it is considered to be very important to examine cultural diversity and to examine the factors that affect positive and negative emotions towards different groups in order to ensure that individuals with different cultural structures live in social harmony. Based on this idea, examining certain variables that are suggested to influence intergroup relations in the context of different groups is thought to contribute to the literature, researchers working in this field and the process of improving social structure.

In this study, the mediating role of intergroup anxiety and social dominance orientation was examined in the relationship between levels of intergroup contact and the two subfactors of the negative feelings toward outgroups scale: negative emotion and positive emotion. Although there are many studies in the literature on the variables subject to the research, the scarcity of studies conducted in the Black Sea region has attracted attention. Therefore, the research sample was determined as Artvin province where different ethnic groups such as Laz, Georgian, Hamshen and Turkish live together. The data was limited to individuals between the ages of 18 and 65. When the demographic variables subject to the research were analyzed, no significant difference was found in terms of age and gender variables. When it was examined whether there was a significant difference in terms of the educational status of the individuals, the difference was mostly between individuals at primary education and university levels. While the intergroup contact levels and positive emotion levels towards the outgroup of the individuals at the primary school level were lower than the other groups, their intergroup anxiety levels, negative emotion levels towards the outgroup and social dominance orientations were found to be quite high compared to the individuals at the university level.

In the study, it was seen that individuals' social dominance orientation, intergroup anxiety, negative emotion and positive emotion levels, which are the two sub-factors of the negative emotions towards the outgroup scale, and intergroup contact levels differed significantly according to their socioeconomic levels. As a result of the post-hoc test, it was seen that the lower group differed significantly from the middle and upper socioeconomic level individuals. While the intergroup contact levels and positive emotion levels towards the outgroup of individuals with lower socioeconomic status were lower than the other groups, intergroup

anxiety levels, negative emotion levels towards the outgroup, and social dominance orientations were found to be quite high. According to Karaçanta (2002), social dominance orientations and in-group loyalties of individuals with lower social status are higher than those with higher status. Individuals in the lower group have more feelings of anxiety and threat perception towards other groups (Yanbolluoğlu, 2018). Previous research findings support the findings of this study.

When the variables were analyzed according to Turkish, Laz, Hamshen and Georgian ethnic groups, no significant difference was observed. When the answers to the question "How do you define yourself?" were compared according to ethnic groups, it was observed that the level of intergroup contact with other ethnic groups and the level of positive emotions towards the outgroup of individuals who identified themselves only as Turkish, although they were in different ethnic groups, were considerably lower than those who identified themselves as Hamshen, Laz and Georgian. Individuals who identified themselves only as Turkish had higher levels of social dominance orientation, intergroup anxiety and negative emotions towards the outgroup. According to Allport and Kramer (1946), individuals' intergroup contact levels reduce their prejudices towards the outgroup. Accordingly, individuals with low levels of prejudice are less sensitive when defining themselves and do not try to define themselves based on certain boundaries. This situation seems to confirm the data obtained.

The intergroup contact theory developed by Allport (1954) suggests that contact within appropriate conditions will reduce prejudice between these groups. More positive contact facilitates the development of empathy, understanding and warmth towards the outgroup (Turner et al., 2008). According to Hewstone et al. (2004), intergroup contact increases forgiveness, improves trust and reduces anxiety levels. In this study, the relationship between intergroup contact and social dominance orientation, intergroup anxiety and feelings towards the outgroup was examined. It was found that as the level of intergroup contact increased, the levels of negative emotions towards the outgroup, intergroup anxiety and social dominance orientations decreased, while the levels of positive emotions towards the outgroup increased. It is seen that the data obtained are similar to the studies in the literature. For example, in the study conducted by Hemşinlioğlu and Çelebi (2017) on university students living in Istanbul, it was found that intergroup contact increased positive attitudes and support for multiculturalism and decreased intergroup threat and anxiety.

In the study, the relationship between intergroup anxiety and positive and negative feelings towards the outgroup is negative. In other words, as social dominance orientation and anxiety increase, negative emotions towards the outgroup increase and positive emotions decrease. Negative emotions that manifest themselves in intergroup relations are caused by emotions such as perceived threat, fear, anxiety and worry (Stephan & Stephan, 2000). Karazor (2019) examined intergroup contact, anxiety and worry processes in a study conducted on Turkish and Kurdish university students. In the data obtained, it was found that positive contact increases empathy and reduces anxiety and encourages positive attitudes and emotions. This is consistent with the data we obtained in this study.

When the mediating effect of intergroup anxiety and social dominance orientation on the relationship between intergroup contact and the two sub-factors of the scale of negative affect towards the outgroup, negative affect and positive affect, was examined, it was found that both variables had a full mediating role. The data obtained are also consistent with other existing studies which found that intergroup contact decreases the level of negative affect and intergroup anxiety towards the outgroup (Demir, 2022) and increases the level of positive affect (Aslan, 2024; Güler, 2013; Sarıdağ & Eser, 2023) and decreases social dominance orientation (Toper & Cengiz, 2019). In a study examining the relationship between positive intergroup contact and social dominance orientation, it was observed that social dominance orientation decreased as positive intergroup contact increased in high school students (Dhont et al., 2014). A study conducted by Meleadt and Vermue (2019) also revealed that positive intergroup contact decreases social dominance orientation, but negative intergroup contact increases social

dominance orientation. In a study examining the effects of negative and positive intergroup contact on helping and solidarity behaviors towards disadvantaged segments of society, it was observed that positive contact increased these behaviors. However, negative contact was not associated with behaviors such as helping and solidarity (Özkan et al., 2023).

A comprehensive meta-analysis study conducted by Pettigrew and Tropp (2006) also supports the data obtained. This study reveals that contact is effective in reducing prejudice, intergroup anxiety and negative feelings towards other groups. A study by Yanbolluoğlu (2018) examining the attitudes of Turkish citizens towards Syrian refugees reveals that positive contact increases positive emotions and contributes to the reduction of negative emotions. A similar study examining Turkish citizens' attitudes towards Syrian refugees also revealed that intergroup contact decreased intergroup anxiety and increased positive attitudes towards Syrians (Çalışkan Sari & Yalçinkaya Alkar, 2023). Moreover, social dominance orientation, intergroup threat and anxiety play a mediating role in these relationships.

Conclusion, recommendations, and limitations

According to Stephan (2012), it is important for ingroup members to obtain accurate information about the outgroup and to emphasize their similarities with other groups in order to reduce intergroup differences. In this context, it is important to ensure intergroup contact. According to Brown (1988), the decrease in the differences of the groups and the formation of their common interests will lead to positive results in their mutual relations. As a result, increasing the level of intergroup contact will contribute to the decrease in the anxiety levels and social dominance orientations of individuals towards other groups and thus to the decrease in the level of negative emotions towards the outgroup. In this regard, institutions such as high schools and universities—where individuals from different ethnic backgrounds are most likely to interact—can serve as effective platforms for facilitating positive intergroup contact and promoting harmonious relations. Preventing hate speech on social media and eliminating discriminatory factors against different groups in TV series and movies can contribute to reducing negative perceptions towards the outgroup.

Considering the research data, the effect of intergroup contact is quite striking. In this regard, it is advisable to support the development of projects that bring together individuals from diverse cultural backgrounds and to incorporate themes into educational programs that emphasize the importance of recognizing different cultures and embracing cultural diversity. This may be effective in reducing prejudice and ensuring social cohesion, especially in regions with a cosmopolitan structure. Awareness studies on social dominance orientation can be conducted to reduce its negative effects. Meaningful contact environments can be created by conducting activities such as role reversal, drama activities, workshops on concepts such as discrimination and inequality in order to reduce the effect of intergroup anxiety and strengthen empathy. Such activities can be effective in ensuring the acquisition of a common identity and reducing discrimination and anxiety.

The scope of the research was limited to Artvin province due to its accessibility and suitability for the purpose of the research. In this context, it is important to include other provinces where different ethnic groups reside in order to enhance the generalizability of the findings. Measurement tools based on individuals' self-reports were used in the data collection process. In order to obtain more reliable data and to prevent error sources such as social desirability bias and central tendency bias, different methods such as observation, interview, implicit association tests can be included in the research process. The research is a correlational study. Due to this situation, the data obtained only reveal the relationships between variables. It does not allow conclusions to be drawn in the form of cause and effect relationship. This situation is among the limitations of the study. When the literature is examined, it is seen that there are some studies showing that the effect of contact on outgroup behaviors has an effect on intergroup

relations, but has no effect on individual (intrapersonal) attitudes (Friebs et al., 2024). From this point of view, it is seen that contact should be examined in terms of different dimensions such as social, individual and political, taking into account different variables (Sengupta et al., 2023). This situation is among the limitations of the research.

Although the research is limited to ethnic groups living in Artvin province, there is no scale developed for these ethnic identities. In the use of the Negative Affect Towards Outgroup scale, it was necessary to change the expression as different ethnic groups. As a result, different inferences may have been made about the other group that individuals would understand from this expression, even though the expression "in the province of Artvin" was used during the scale application process. This situation is among the limitations of the research. In this context, it may be recommended to the researchers to conduct a different scale development study applicable to different ethnic groups.

In today's modern world, cultural structures are undergoing significant changes due to technological advancements and globalization. The fluid identities that arise with the effect Bauman (2000) refers to as the culture industry prevent the construction of social identities. This situation prevents social solidarity and leads to fragmentation and superficialization of identity. From this point of view, the representation of individuals' culture may pose a challenge in the process of collecting data in research on ethnic groups. In this respect, the representativeness of the sample group to the ethnic identity groups included in the research is one of the limitations of the research. In this context, it is thought that the use of mixed design research in research with ethnic groups can prevent such limitations.

Author contribution rates

The first author contributed 50%, second author contributed %50 to the study.

Conflict of interest declaration

Our article titled "On shadow boundaries: intergroup contact, social dominance orientation, intergroup anxiety, and outgroup feelings in the case of Artvin" has no financial conflict of interest with any organization, person or institution. Also, there is no conflict of interest between the authors.

References

- Akbaş, G. (2010). *Social identity and intergroup relations: The case of alevis and sunnis in Amasya* (Publication No. 277668) [Master's thesis, Middle East Technical University]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Allport, G. W. (1954). *The Nature of Prejudice*. Addison-Wesley Company.
- Allport, G. W. & Kramer, B. M. (1946). Some roots of prejudice. *The Journal of Psychology*, 22(1), 9-39.
- Aslan, S. (2024). *Gruplar arası temasın ergenlerin dış gruba karşı açık ve örtük tutumlarına etkisi* (Publication No. 895961) [Doctoral dissertation, Bursa Uludağ University]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aysevener, K. & Alış, F. T. (2012). Çok kültürlülük, değişim ve felsefi tutum alış. *Dört Öge*, (1), 1-10.
- Bagci, S. C., Stathi, S. & Acar, B. (2022). Examining Complex Intergroup Relations. H. Çakal & S. Husnu (Eds.), *Intergroup contact among majority and minority status groups in Turkey: Extending theory and practice* içinde (ss. 239-275). Routledge.
- Bağcı Hemşinlioğlu, S. Ç., & Çelebi, E. (2017). Gruplararası temas ve çatışma ile azınlıklara yönelik tutumlar ve çokkültürlülüğe destek arasındaki ilişkiler: Gruplararası tehdit ve kaygının aracı rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20 (Özel Sayı), 3-18.

- Balaban, Ç. D. (2013). *The Roles of Intergroup Threat, Social Dominance Orientation and Right-Wing Authoritarianism in Predicting Turks' Prejudice towards Kurds* (Publication No. 347218) [Master's thesis, Middle East Technical University]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bauman, Z. (2000). *Liquid modernity*. Polity Press.
- Biernacki, P., ve Waldorf, D. (1981). Snowball Sampling: Problems and Techniques of Chain Referral Sampling. *Sociological Methods & Research*, 10(2), 141-163.
<https://doi.org/10.1177/004912418101000205>.
- Brown, R. (1988). *Group processes: Dynamics within and between groups*. Oxford: BasilBlackwell.
- Burr, V. (2015). *Social Constructionism*. Routledge.
- Çalışkan Sari, A., & Yalçinkaya Alkar, Ö. (2023). Mediator role of intergroup anxiety in relationship between the social contact, intercultural sensitivity and attitudes towards Syrians among Turkish local society. *International Migration*, 61(4), 257-271.
- Davies, K., Wright, C. S., Aron, A., & Comeau, J. (2013). Intergroup contact through friendship: Intimacy and norms. In G. Hodson & M. Hewstone (Eds.), *Advances in intergroup contact* (pp. 200-229). East Sussex: Psychology Press.
- Demir, İ. H. (2022), *Sosyal kimliklerle özdeşleşme, gruplar arası kaygı ve iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Tez No: 772277) [Doctoral dissertation, Marmara University]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dhont, K., Van Hiel, A., & Hewstone, M. (2014). Changing the ideological roots of prejudice: Longitudinal effects of ethnic intergroup contact on social dominance orientation. *Group Processes & Intergroup Relations*, 17(1), 27-44.
- Duckitt, J. (1992). Psychology and prejudice: A historical analysis and integrative framework. *American Psychologist*, 47(10), 1182-1993.
- Güler, M. (2013). *Gruplar arası temas, kaygı ve yanlılığın sosyal mesafeye etkisi: Türk ve Kürt kökenli gruplar üzerine bir çalışma* [Unpublished doctoral dissertation]. Ankara University.
- Hair, J. F. Jr., Bush, R. P. & Ortinau, D. J. (2003). *Marketing research: Within a changing information environment*. The McGraw-Hill/Irwin.
- Hewstone, M., Cairns, E., Voci, A., McLernon, F., Niens, U., & Noor, M. (2004). Intergroup forgiveness and guilt in Northern Ireland: Social psychological dimensions of the troubles. N. R. Branscombe & B. Doosje (Eds.), *Collective guilt: International perspectives* içinde (pp.193-215). New York: Cambridge University Press.
- Islam, M. R. & Hewstone, M. (1993). Dimensions of contact as predictors of intergroup anxiety, perceived outgroup variability, and out-group attitude: An integrative model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 19(6), 700-710.
- Kağıtçıbaşı, Ç. & Cemalcılar, Z. (2017). *Dünden bugüne insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. Evrim Yayınevi.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırmalar ve istatistik teknikleri*. Tekışık Web Ofset.
- Karaçanta, H. (2002). *Üniversite öğrencilerinin sosyal baskınlık yönelimi ve bazı değişkenler açısından karşılaştırılması* [Unpublished Doctoral dissertation]. Ankara University.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler*. Nobel.
- Karazor, V. (2019). *Farklı sosyal-kimlik kategorilerine sahip üniversite öğrencilerinin, yurt yaşamlarında gruplararası temas, arkadaşlık, empati, kaygı ve tutum süreçlerinin incelenmesi* (Publication No. 548169) [Master's thesis, Dokuz Eylül University]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kurt, M., & Duran, E. (2019). 2023 Eğitim Vizyonuna İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(1), 90-106.
- Meleady, R., & Forder, L. (2019). When contact goes wrong: Negative intergroup contact promotes generalized outgroup avoidance. *Group Processes and Intergroup Relations*, 22(5), 688–707.
<https://doi.org/10.1177/1368430218761568>.
- Meleady, R., & Vermue, M. (2019). The effect of intergroup contact on solidarity-based collective action is mediated by reductions in SDO. *Journal of Applied Social Psychology*, 49(5), 307–318.
<https://doi.org/10.1111/jasp.12586>

- Noy C. (2008). Sampling knowledge: The hermeneutics of snowball sampling in qualitative research. *International Journal of Social Research Methodology*, 11(4), 327-44.
- Özkan, Z., Dhont, K., & Abrams, D. (2024). Intergroup contact and intended actions in support of disadvantaged groups: The role of affective processes and feelings of solidarity. *Group Processes & Intergroup Relations*, 27(3), 471-496.
- Pettigrew, T. F. (1997). Generalized intergroup contact effects on prejudice. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(2), 173-185.
- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751-783. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.5.751>.
- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2011). *When groups meet: The dynamics of intergroup contact*. NY: Psychology Press.
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M., & Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 741-763. <http://doi.org/10.1037/0022-3514.67.4.741>.
- Sarıdağ, S., & Eser, H. B. (2023). Gruplar Arası Temas, Sosyal Baskınlık Yönelimi Ve Zenofobi Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Rolü İzmir Konak Örneği. *Mehmet Akif Ersoy University İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 418-445. <https://doi.org/10.30798/makuiibf.1097933>.
- Sengupta, N. K., Reimer, N. K., Sibley, C. G., & Barlow, F. K. (2023). Does intergroup contact foster solidarity with the disadvantaged? A longitudinal analysis across 7 years. *The American psychologist*, 78(6), 750-760. <https://doi.org/10.1037/amp0001079>
- Sidanius, J. & Pratto, F. (2012). *Social Dominance: An intergroup theory of social hierarchy and oppression*. Cambridge University Press.
- Sidanius, J., Devereux, E. & Pratto, F. (1992). A comparison of symbolic racism theory and social dominance theory as explanations for racial policy attitudes. *The Journal of Social Psychology*, 132(3), 377-395.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: temel ilkeler ve uygulamaları*. Ekinoks Yayınları.
- Stephan, W. G. (2012). Improving relations between residents and immigrants. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 12(1), 33-48.
- Stephan, W. G., & Stephan, C. W. (1985). Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41(3), 157-175.
- Stephan, W. G., Ybarra, O., Martinez, C. M., Schwarzwald, J., & Tur-Kaspa, M. (1998). Prejudice towards immigrants to Spain and Israel: An Integrated Threat Theory 84 Analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 29(4), 559-576.
- Tajfel, H. & Turner, J. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In J. M. Hatch & M. Schultz (Eds.), *Organizational Identity: A Reader* (pp. 56-65), Oxford University Press.
- Tausch, N., Hewstone, M., Kenworthy, J. B., Psaltis, C., Schmid, K., Popan, J. R., Cairns, E., & Hughes, J. (2010). Secondary transfer effects of intergroup contact: Alternative accounts and underlying processes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99(2), 282-302. <https://doi.org/10.1037/a0018553>
- Toper, M., & Özdemir, A. A. (2019). Kişilik, sosyal baskınlık ve önyargı: Eski hükümlülere yönelik bir inceleme. *Çalışma ve Toplum*, 3(62), 1757-1786.
- Turner, N., R. & Cameron, L. (2016). Confidence in contact: A new perspective on promoting cross-group friendship among children and adolescents. *Social Issues and Policy Review*, 10(1), 212-246.
- Turner, R. N., Hewstone, M., Voci, A., & Vonofakou, C. (2008). A test of the extended intergroup contact hypothesis: the mediating role of intergroup anxiety, perceived ingroup and outgroup norms, and inclusion of the outgroup in the self. *Journal of personality and social psychology*, 95(4), 843.
- Ünver, H., Cakal, H., Özkan, Z., Kızık, B., & Eraslan, E. G. (2022). A review on the secondary transfer effect of intergroup contact. *Ordu University Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 1461-1500.
- Yanboluoğlu, Ö. (2018). *Suriyeli mültecilere yönelik duygular ve algılanan sosyal mesafede, gruplararası pozitif ve negatif temas, sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası tehdit ve gruplararası kaygının rolü* [Unpublished master's thesis]. Uludağ University.

Gölge sınırlar üzerine: Artvin örneğinde gruplararası temas, sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası kaygı ile dış grup duyguları arasındaki ilişkiler¹

Aylin Köse² , Naif Ergün³

² Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, Mardin, Türkiye; ³Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Gelişim Psikolojisi Anabilim Dalı, Mardin, Türkiye.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, gruplararası temas ile dış gruba yönelik duygular arasındaki ilişkide gruplararası kaygı ve sosyal baskınlık yöneliminin aracı rollerini incelemektir. Bu bağlamda Artvin ili içerisinde yaşayan Laz, Hemşin, Gürcü, Türk ve diğer etnik gruplardan 18-65 yaş arasındaki bireylerden veri toplanmıştır. Çalışmanın veri analizi 187'si (%50.1) kadın, 186'sı (%49.9) erkek olmak üzere toplam 373 katılımcının verileriyle yapılmıştır. Araştırmada Gruplararası temas Ölçeği, Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği, Gruplararası Kaygı Ölçeği ve Dış Gruba Yönelik Olumsuz Duygular Ölçeğinden yararlanılmıştır. Çalışmada demografik bilgilere göre dağılımın incelenmesi amacıyla bağımsız gruplar *t*-testi, Pearson korelasyon ve *One-way ANOVA* yöntemleri kullanılmıştır. Aracılık etkisinin incelenmesi amacıyla SPSS AMOS programı aracılığıyla test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre gruplararası temas düzeyinin dış gruba yönelik duygularla ilişkisinde sosyal baskınlık yönelimi ve gruplararası kaygı düzeylerinin aracı rol oynadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya konu olan değişkenlere yönelik farklı çalışmalar mevcut olmakla birlikte Karadeniz Bölgesinde yaşayan farklı etnik gruplara yönelik araştırma sayısının azlığı dikkat çekmektedir. Bu nedenle farklı gruplar üzerinde araştırmanın gerçekleştirilmesi bulguların genellenebilirliği ve geçerliği açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen bulgular ilgili literatür göz önünde bulundurularak tartışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER

Sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası kaygı, gruplararası temas, dış grup, sosyal kimlik.

Giriş

İnsan doğası gereği etrafında var olan şeyleri kategorize etme eğilimindedir. Bu kategorize etme sürecinde bireyler insanları da belli gruplar içerisine yerleştirmekte ve kendilerini belli bir veya birkaç grubun parçası olarak tanımlamaktadırlar (Tajfel ve Turner, 1979). Bu sosyal kategorilerin yapısı ve birbirleriyle olan ilişkileri toplumsal yapının ve bu yapı içerisinde edinmeye başladığımız sosyal kimliğin de belirleyicilerindendir (Turner, 1988). Bu toplumsal yapı içerisinde varlığını sürdüren dil, din, kültür veya ideolojik açıdan karakterize olmuş grupların ifadesinde kullanılan kavramlardan biri etniktir. Etnik açıdan farklılaşan bu gruplar, önyargı ve ayrımcılığa maruz kalma durumları ile bu durumların aktarımı açısından farklılıklar gösterse de, bu durumların altında yatan dinamikler ortaktır (Allport, 1954). Çünkü dünyayı algılama biçimimiz yalnızca gerçekliğin sundukları değil, geçmişi ve bugünü kapsayan toplumsal kaynaklardan da etkilenir.

Sosyal kimlik kuramı açısından grup, bireylerin bir referans noktası oluşturmak amacıyla bireylerin kendilerini yönlendirdikleri bir psikolojik mekanizmadır. Sosyal kategorizasyon sürecinin temeli de sosyal kimlik kuramının bu bakış açısından yola çıkarak oluşturulmuştur.

¹ Bu çalışma için gerekli etik izin, Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nun 02.01.2024 tarihli ve 125871 sayılı kararı ile alınmıştır.

Bulunduğu sosyal kategori, benlik tanımlama sürecinde kişiye bir temel oluşturmaktadır. Benliğini bilişsel açıdan bir grubun parçası olarak tanımlanması sosyal kimlik olarak nitelendirilmektedir (Tajfel ve Turner, 1979). İnsanoğlu, insanlar tarafından belli kategori ve stereotiplerin kullanıldığı bir sosyal çevreye doğar (Burr, 2015). Sidanius ve Pratto'ya (2012) göre insanlar çocukluk dönemlerinden itibaren önyargılı tutumlar ve duyguları öğrendikleri ve benimsedikleri bu sosyal çevrede büyürler. Bu sosyal çevre içerisinde insanlara aktarılan değerler insanlara ait hissedilen grup ve bu grup dışındaki diğer gruplara yönelik davranış ve tutumların oluşmasını ve gelişmesini etkiler.

İnsanların dünyayı kategorize etme sürecinde uyguladıkları en yaygın yöntem insanları bizden ve bizden olmayanlar şeklinde ayırmasıdır. Bu kategorizasyonun sonucunda bireylerin kendilerini parçası olarak gördüğü grubu iç grup, kendinden farklı olarak algıladığı, rekabetçi ve olumsuz tutum ve duygular beslediği grubu veya grupları ise dış grup olarak nitelendirmektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2017). Bu durumu destekleyen teorilerden biri olan psikodinamik kuram, önyargı grup içindeki bireylerin hayal kırıklığı, yoksunluk yaşama ihtimaline yönelik kaygılarından dolayı kendilerini koruma amaçlı dış gruba yönelik gösterdiği bilinçdışı bir tepki olarak açıklamaktadır (Duckitt, 1992). Ancak ön yargıya neden olan faktörlere yönelik birçok mevcut teori bulunsa da henüz bütünsel olarak geçerli bir açıklama bulunmamıştır. Çünkü sosyal yapı içerisinde davranışlarımızda bireysel ve toplumsal açıdan etkili olan birçok değişken mevcuttur.

Dış gruba yönelik algılarımız yalnızca doğrudan temas ile değil aynı zamanda toplum içerisindeki aktarımlar aracılığıyla da gerçekleşmektedir. Temasın aktarım yollarından biri ikincil aktarım etkisi olarak adlandırılmaktadır. Bu durum temasın doğrudan temas kurulmayan dış gruba temas kuran grup aracılığıyla aktarımını ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında doğrudan temas kurulamayan gruplara yönelik önyargının azaltılması bakımından ikincil aktarım etkisi dikkate değer bir kavram haline gelmektedir (Ünver vd., 2022). Literatür incelendiğinde gruplararası temasın dış gruba yönelik önyargının azalması ve pozitif tutumların artmasında etkili olduğu görülmektedir (Tausch vd., 2010). Meleady ve Forder (2019) tarafından yapılan bir araştırma olumsuz gruplararası temasın ikincil aktarım etkisiyle dış gruba yönelik olumsuz tutumun artmasına yol açtığını ortaya koymaktadır. Bu açıdan bakıldığında pozitif temasın tutum ve davranışlar üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmektedir. Ancak temasın niteliğinin önemi de dikkate alınması gereken niteliklerden biri haline gelmektedir (Bagci vd., 2022). Ancak önyargıya ve dış gruba yönelik olumlu veya olumsuz tutum ve davranışlara yol açan birçok etken söz konusudur.

Alan yazın incelendiğinde, gruplar arası etkileşimlerin olumlu ya da olumsuz olmasını etkileyen nedenler ile gruplar arasındaki önyargı, ayrımcılık ve baskı gibi tutumların ortaya çıkışına ilişkin birçok kuramın mevcut olduğu görülmektedir. Toplumsal yapı içerisinde iç grup ve dış grup şeklinde ayrılan gruplar arasındaki hiyerarşik farklılıklar ise, önyargı, ayrımcılık ve baskı gibi tutumların incelenmesinde dikkate alınması gereken önemli etkenlerden biridir. Sidanius ve Pratto'nun (1999) ortaya atığı kuramlardan biri olan Sosyal Baskınlık Kuramı temelde bu gruplar arası hiyerarşinin oluşumu ve sürdürülmesindeki temel kaynaklar ve bu kaynaklar arasındaki etkileşimi açıklama amacıyla ortaya atılmıştır.

Sosyal Baskınlık Teorisine göre sosyal gruplar belli hiyerarşik yapı içerisinde alt ve üst grup şeklinde sistemlere ayrılma eğilimindedir. Bu hiyerarşik yapı içerisinde bireylerin hangi cinsiyet, dil, din veya ırktan olduğu fark etmeksizin sosyal hiyerarşik yapının varlığını destekleyip desteklememe eğilimini ise sosyal baskınlık yönelimi olarak adlandırmışlardır (Sidanius ve Pratto, 2012). Bu kavrama bireysel açıdan bakıldığında sosyal baskınlık yönelimi yüksek olan bireylerin hiyerarşik yapıya tehdit olarak gördükleri kişi, durum veya gruplara karşı düşmanca tavır sergileme yoluna girmeleri (Sidanius vd., 1992), düşük olan bireylerin ise daha eşitlikçi bir tutuma sahip olmaları söz konusudur (Pratto vd., 1994). Balaban (2013) tarafından yapılan bir araştırmada sosyal baskınlık yöneliminin dış gruba yönelik olumsuz duygular üzerinde etkisi olduğuna dair veriler elde edilmesi bu durumu destekler niteliktedir.

Gruplar arası ilişkilerin düzenlenmesinde ve önyargıya yol açan etkenlerin araştırılmasında dikkate alınan kavramlardan bir tanesi 'gruplararası temas' tır. Allport'a (1954) göre farklı grupların birbiriyle etkileşiminin azlığı ve birbirlerine yönelik yeterli bilgiye sahip olmayışları önyargıyı oluşturan temel faktörlerden biridir. Bireylerin olumlu temas geliştirmesi gruplararası önyargıyı azaltacaktır. Ancak bunun asgari koşullarının sağlanması gerekmektedir: grup üyelerinin statü açısından eşit olması, ortak hedeflerin bulunması, gruplararası iş birliğinin sağlanması ve hukuki, otorite, yönetsel ve geleneksel açıdan gruplararası temasın desteklenmesi şeklinde sıralanmıştır. Bu koşullar gerçekleştirildiği takdirde farklı bireylerin bir arada yaşadığı toplumlarda bireylerin dostluk ve arkadaşlık geliştirmeleri mümkün olacaktır (Pettigrew, 1997).

Farklı gruplardaki bireyler arasında arkadaşlık ilişkilerinin geliştirilmesi yalnızca bireylerin kendi tutumlarını değil aynı zamanda onları gözlemleyen, bu ilişkinin varlığından haberdar olan diğer kişilerin de tutumlarının iyileşmesini sağlayacaktır (Davies vd., 2013). Temas olgusunun olumsuz olması durumunda ise grupların birbirlerine karşı olumsuz duygu beslemesine ve bu da grupların önyargılarını besleyerek grupları ayırıcı tutum ve davranışlara itebilmektedir. Bu olgu üzerinde yapılan araştırmalarda temas ile dış gruba yönelik olumsuz tutumlar (Güler, 2013; Sarıdağ ve Eser, 2023; Yanboluoğlu, 2018) ve gruplar arası kaygı (Demir, 2022) arasında ilişki olduğuna dair destekleyici araştırmalar mevcuttur.

Turner ve Cameron'a (2016) göre farklı gruplara yönelik olumsuz tutumlar ve kaygı yeterli düzeyde arkadaşlık veya olumlu temasın olmadığının bir göstergesi olarak belirtmektedirler. Olumlu temas, kaygı ve önyargının azalmasına katkı sağlayan faktörlerdendir. Benzer biçimde farklı gruplarla gerçekleştirilen olumlu temas bu gruplara yönelik empati duygusunu da artırmaktadır (Pettigrew ve Tropp, 2011). Buna ek olarak Toper ve Cengiz (2019) tarafından yapılan bir araştırmada da temas ve bireylerin sosyal baskınlık yönelimi arasında negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan grupların birbirlerine karşı besledikleri olumlu ve olumsuz duyguların ortaya konulması gruplararası kaygı ve önyargı olgularının daha iyi açıklanabileceği düşünülmüştür. Yani bireyler arası temas arttıkça bireylerin sosyal baskınlık yönelimi azalmaktadır. Bu açıdan bakıldığında temas ile dış gruba yönelik duygular arasındaki ilişkinin varlığında gruplararası kaygı ve sosyal baskınlık yöneliminin aracı rolünün söz konusu olduğu düşünülebilir.

Araştırmanın önemi ve amacı

Kültür, temelde bireyin kendini tanımlama şeklini ve belli grupların yaşam biçimlerini açıklamada kullanılan bir araç niteliğindedir. Bireyler içinde bulundukları kültürel yapıdan elde ettikleriyle nesne ve olaylara yönelik bir bakış açısı geliştirir (Aysevener ve Alış, 2012). Türkiye'nin toplumsal yapısına bakıldığında kozmopolit bir yapının, farklı dil ve kültürlerin mevcudiyeti açıkça görülmektedir. Araştırmaya konu olan değişkenler dikkate alındığında her ne kadar literatürde dış gruba yönelik olumsuz duygu, önyargı, ayrımcılık gibi kavramlar üzerindeki farklı etkenlere yönelik araştırmalar mevcut olsa da Karadeniz Bölgesinde günümüzde hala varlığını sürdüren Hemşinliler, Lazlar, Gürcüler ve Rumlar gibi etnik gruplara yönelik araştırmaların azlığı dikkat çekmektedir. Bu açıdan bakıldığında yapılan araştırmaların farklı kültürlere sahip etnik gruplar üzerindeki etkisinin incelenmesi verilerin genellenebilirliğinin ve farklı etnik gruplara yönelik geçerliliğinin tespitinin sağlanması konusunda önem arz ettiği ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Buna ek olarak, alanyazında daha çok çalışmalar olumsuz duygular, önyargı ve ayrımcılık olgusu ile ön plana çıktığı görülmektedir. Bu araştırmada ise olumlu duyguların da araştırmaya dâhil edilerek olumlu duyguların ve olumsuz duyguların etkilerinin birlikte ele alınıp incelenmesi çalışmanın sadece yeni gruplar üzerinden kuramın test edilmesini değil aynı zamanda olumlu duyguların mevcut değişkenler arasındaki ilişkideki etkilerini test etme açısından son derece önemlidir.

Bu çalışmanın temel amacı farklı etnik kimlik gruplarının bir arada uyum içerisinde yaşayabilme becerisinin ardında yatan sosyal ve psikolojik etkenlerin incelenmesidir. Bu bağlamda dikkate

alınan sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası kaygı, dış gruba yönelik duygu (olumlu ve olumsuz), gruplararası temas değişkenlerinin toplumsal uyum ve bireyler arası ilişkiler üzerindeki rolü incelenecektir. Çalışma Türkiye içerisinde farklı etnik kimlikler veya kültürel kimliklere sahip bireylerin uyum içerisinde bir arada yaşamasına katkı sağlayan veya sağlayacak verilerin incelenmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda aşağıda belirtilen hipotezler oluşturulmuştur:

H₁: Gruplararası temas düzeyi dış gruba yönelik duygular ile pozitif yönde ilişkilidir.

H₂: Gruplararası temas düzeyi, sosyal baskınlık yönelimiyle negatif yönde ilişkilidir.

H₃: Gruplararası temas düzeyi, gruplararası kaygı düzeyi ile negatif yönde ilişkilidir.

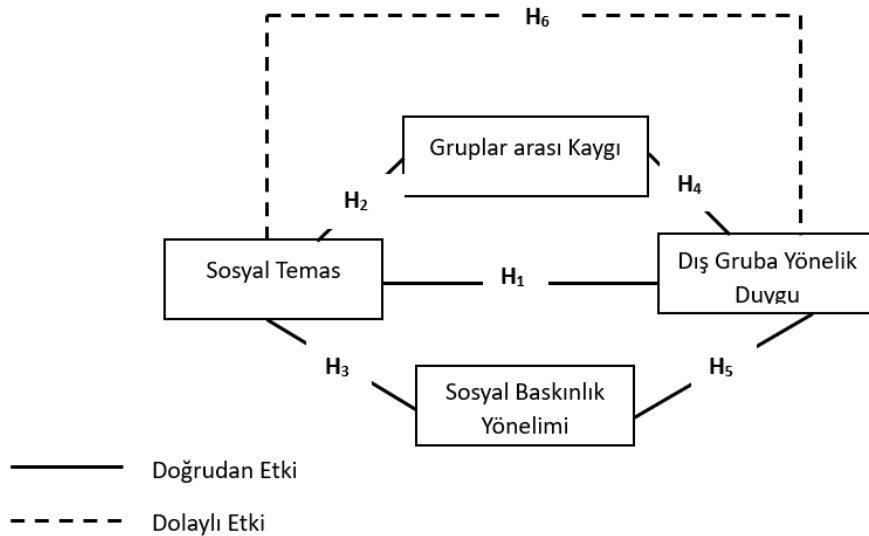
H₄: Sosyal baskınlık düzeyi, dış gruba yönelik duygu ile negatif yönde ilişkilidir.

H₅: Gruplararası kaygı, dış gruba yönelik duygu ile negatif yönde ilişkilidir.

H₆: Gruplararası temas düzeyi ve dış gruba yönelik duygu arasındaki ilişkide gruplararası kaygı ve sosyal baskınlık yöneliminin aracı rolleri bulunmaktadır.

H₇: Gruplararası temas düzeyleri, dış gruba yönelik duygular, sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası kaygı düzeyleri demografik bilgilere (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey, anne babanın konuştuğu diller, kendilerini nasıl tanımladıkları) göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Literatür incelemesi ve hipotezler dikkate alınarak araştırma modeli oluşturulmuş ve aşağıda yer alan Görsel.1’de gösterilmiştir.

Görsel 1 Araştırma modeli

Yöntem

Nicel araştırma, değişkenlerin sınırlarının kesin olarak saptanabildiği, değişkenler arasındaki ilişkilerin ölçülebildiği, bu ölçümlerden genellemelere ulaşmayı hedefleyen bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Tarama yöntemi ise olayların, varlıkların, grupların, objelerin ve çeşitli alanların nasıl olduğunu betimlemeye ve açıklamaya yarayan bir araştırma yöntemidir (Kaptan, 1998). Bu bağlamda bu araştırmanın amacına bağlı olarak, nicel araştırma modellerinden olan tarama modelinden yararlanılmıştır. Araştırma örnekleminin oluşturulmasında ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme tekniği ise araştırmacının yakın ve kolay erişebileceği bireylere ulaşarak araştırmayı ilerletmesiyle gerçekleştirilen ve araştırmaya hız kazandıran bir

tekniktir (Duran ve Kurt, 2019). Araştırmının farklı etnik gruplar bağlamında yapılması nedeniyle ve ulaşılabilirliği sağlayabilmek amacıyla bu örneklem yöntemi tercih edilmiştir.

Araştırmanın örnekleme

Bu araştırmanın evrenini Artvin ili içerisinde yaşayan Laz, Gürcü, Hemşin, Türk ve diğer etnik gruplardan oluşan 18-65 yaş arası bireyler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında Google Forms üzerinden çevrim içi olarak (282) ve yüz yüze (139) toplam 421 kişiden veri toplanmıştır. Araştırmada 41 kişi kontrol sorusunu doğru işaretlememelerinden ve 7 kişi de yaş kriteri dışında kalmaları nedeniyle analizden çıkarılmıştır. Çalışmanın veri analizi 187'si (%50.1) kadın, 186'sı (%49.9) erkek olmak üzere toplam 373 katılımcının verileriyle yapılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin yaş ortalaması 34.10 (18-65 yaş aralığı) şeklindedir. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde 61'inin (%16.3) ilköğretim, 139'unun (37.3) Lise, 173'ünün (%46.4) Üniversite düzeyine sahip olduğunu bildirdikleri tespit edilmiştir.

Katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyleri incelendiğinde büyük bir çoğunluğunun orta düzeyde 252 kişi, (%67.6) olduğu, 62'sinin (16.6) alt düzeyde ve 59'unun (15.8) ise üst düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Demografik değişkenlerden olan anne babanın konuşabildiği diller sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde 363 (%97.3) kişinin Türkçe, 130 kişinin (%34.9) Lazca, 157 kişinin (%42.1) Hemşince, 68 kişinin (%18.2) Gürcüce, 14 kişinin (%3.8) ise Diğer yanıtını verdiği tespit edilmiştir. Kendinizi nasıl tanımlarsınız sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde ise 317 Türk (%85), 60 kişinin (%16.1) Türkiyeli, 112 (%30) kişinin Laz, 138 kişinin (%37) Hemşinli, 47 kişinin (%12.6) Gürcü, 7 kişinin ise (%1.9) diğer şeklinde yanıt verdiği görülmektedir.

Veri toplama araçları

Demografik Bilgi Formu: Demografik bilgi formunda katılımcılara 6 farklı alanda veri elde etmek amacıyla sorular sorulmuştur. Katılımcılara belli demografik bilgilere yönelik (cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, eğitim düzeyi) ve buna ek olarak anne babalarının hangi dilleri konuşabildiği, kendilerini nasıl tanımladıklarına dair sorular yöneltilmiştir. Anne babalarının hangi dilleri konuşabildikleri ve kendilerini nasıl tanımladıklarına yönelik sorularda birden fazla seçeneği seçebilecekleri ifade edilmiştir.

Gruplararası Temas Ölçeği: Artvin ili içerisinde yaşayan bireylerin gruplararası temas düzeylerini ölçmek amacıyla Islam ve Hewstone (1993) tarafından geliştirilen ve Akbaş (2010) tarafından Türkçeye uyarlanan Gruplararası Temas Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte yer alan "Suriyelilerle" ifadesi yerine araştırma amacına bağlı olarak "Farklı bir etnik kökenden olan bireylerle" ifadesi kullanılmıştır. Farklı etnik bireyler ifadesinin anlaşılabilirliğinin sağlanması amacıyla ölçek açıklama kısmında "Artvin ilinde yaşayan etnik gruplar" ifadesi kullanılmıştır. Ölçek, 7'li Likert tipinde olup toplam 10 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır (Akbaş, 2010). Bu çalışmada elde edilen verilerde ölçeğin iç tutarlık katsayısı oldukça yüksektir ($\alpha=.95$).

Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği: Bireylerin sosyal baskınlık yönelimini ölçmek amacıyla Pratto ve arkadaşlarının (1994) geliştirdiği ve Karaçanta (2002) tarafından Türkçeye uyarlanan "Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek 7'li Likert tipinde olup 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ise .85 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte 1 en düşük ve 7 en yüksek puan olacak şekilde hesaplama yapılmaktadır. Puanlar toplamına bağlı olarak yüksek puan sosyal baskınlık yönelimlerinin yüksek, düşük puan ise sosyal baskınlık yönelimlerinin düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Bu araştırma kapsamında ölçek iç tutarlık katsayısı oldukça yüksek ($\alpha=.96$) bulunmuştur.

Gruplararası Kaygı Ölçeği: Bireylerin dış grupla etkileşimdeyken yaşadığı kaygıyı ölçmek amaçlı geliştirilmiş olan Gruplararası Kaygı Ölçeğinin (Stephan ve Stephan, 1985) Güler (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmış hali kullanılmıştır. Ölçek 5'li Likert tipinde olup 7 sıfat çiftinden meydana gelmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri ise .94 şeklindedir. Ölçekten elde edilen

toplam puan arttıkça kaygı düzeyi azalmaktadır. Yaptığımız araştırmada elde edilen verilerde de ölçek iç tutarlık katsayısı oldukça yüksek ($\alpha=.96$) bulunmuştur.

Dış Gruba Yönelik Olumsuz Duygular Ölçeği: Farklı etnik gruplara yönelik olumlu ve olumsuz duyguların ölçülmesi amacıyla Stephan vd. tarafından (1998) geliştirilen “Dış Gruba Yönelik Olumsuz Duygular Ölçeğinin” Balaban (2013) tarafından Türkçe’ye uyarlanmış hali kullanılmıştır. Ölçek 5’li Likert tipindedir ve 12 maddeden oluşmaktadır. Olumlu duygular (pozitif etki) ve olumsuz duygular (negatif etki) olmak üzere iki faktörlü olarak hazırlanmış olan ölçeğin Cronbach Alpha katsayıları her iki faktör için sırasıyla .90 ve .91 bulunmuştur. Bu çalışmada elde edilen veriler sonucunda her iki alt faktör için iç tutarlık sayıları oldukça yüksek (Pozitif duygu alt faktörü için $\alpha = .95$ ve negatif duygu alt faktörü için $\alpha=.92$) bulunmuştur.

Veri toplama ve analiz süreci

Etik onay alındıktan sonra veriler, amaçlı örnekleme yöntemiyle Artvin ilinde yaşayan bireylerden sosyal medya üzerinden 282 ve yüz yüze ise 139 kişiden elde edilmiştir. Sosyal medya üzerinden Artvin ilinde yaşayan bireylere anket bağlantısı ulaştırılmış, bu bireylerde araştırmaya katıldıktan sonra ulaşabildiği farklı kişilere ölçeği iletmışlerdir. Ölçek formuyla birlikte katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu imzalatılmıştır. Sosyal medya haricinde yeterli sayıda veri toplamak amacıyla araştırmacılar Artvin ilinde ulaşabildikleri kişilerden (139) doğrudan veri toplamışlardır. Çalışmanın post-hoc güç analizinin yapılması amacıyla G-Power program kullanılmıştır. Buna göre etki boyutu $d=.05$ olarak ve alfa hata olasılığı ise .05 olarak ele alındığında 373 kişiden oluşan örneklem grubunun güç analizi $=.99$ olarak hesaplanmıştır.

Araştırmada ölçeklerden iki tanesinin 5’li iki tanesinin ise 7’li Likert tipinde olması nedeniyle Z puanı standardizasyonu uygulanmıştır. Veri analizi sürecinde ilk olarak değişkenlerimizin normallik dağılımlarına bakılmıştır. Normallik değerleri verilerin basıklık ve çarpıklık katsayısı (Kurtosis and Skewness) esas alınarak hesaplanmıştır. “Gruplararası temas Ölçeği”, “Gruplararası Kaygı Ölçeği” Ve “Dış Gruba Yönelik Olumsuz Duygu Ölçeğinin iki alt faktörü” ayrı ayrı olarak hesaplandığında basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 1.5 arasında olduğu gözlenmiştir. Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği basıklık ve çarpıklık katsayısının ise ± 2 arasında olduğu tespit edilmiştir. Basıklık ve çarpıklık katsayıları tüm ölçekler dikkate alındığında ± 2 arasında olduğu için dağılımın normallik koşullarını sağladığı kabul edilmiştir (George ve Mallery, 2019).

Araştırma verilerinin incelenmesinde SPSS 26 programı kullanılmıştır. Cinsiyet değişkenine yönelik farkın incelenmesinde bağımsız gruplar *t-testi*; eğitim durumu, sosyoekonomik düzey arasındaki farkların incelenmesinde ise *One-way ANOVA*; yaş değişkeni ile ilişkisinin incelenmesinde korelasyon yöntemi kullanılmıştır. Anlamlı farklılık bulunan gruplarda farkın hangi gruptan kaynaklandığının anlaşılması amacıyla Hochberg’s GT2 (post-hoc) testi uygulanmıştır. Gruplararası temas ile dış gruba yönelik duygular arasındaki ilişkide sosyal baskınlık yönelimi ve gruplararası kaygı düzeylerinin aracılık etkilerinin tespitinde SPSS Amos 24 kullanılarak aracı değişken analizi yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın ilk aşamasında “H7: Gruplararası temas düzeyleri, dış gruba yönelik duygular, sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası kaygı düzeyleri demografik bilgilere (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey, anne babanın konuştuğu diller, kendilerini nasıl tanımladıkları) göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.” hipotezinin incelenmesi amacıyla demografik değişkenlerin analizi yapılmıştır. Cinsiyete göre bireylerin sosyal baskınlık yönelimleri ($t= -386, p= .791$), gruplararası temas düzeyleri ($t= -736, p= .965$), gruplar arası kaygı düzeyleri ($t= .051, p= .590$) ve dış gruba yönelik olumsuz duygu düzeylerinde ($t= -.100, p= .539$) ve dış gruba yönelik olumlu duygu düzeylerinde ($t= -.724, p= .350$) anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çalışmada katılımcıların yaşları ile dış gruba yönelik olumlu ve olumsuz duygular, gruplararası temas

düzeyleri, gruplararası kaygı düzeyleri ve sosyal baskınlık yönelimleri arasında arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Gruplararası temas, gruplar arası kaygı, sosyal baskınlık yönelimi ve dış gruba yönelik olumsuz duygu ölçeğinin alt kategorileri olan negatif duygu ve pozitif duygu değişkenleri sosyoekonomik düzeye göre anlamlı şekilde farklılaşmıştır. Bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma tekniklerinden Hochberg's GT2 testi uygulanmıştır. Bu testin sonucuna göre orta ve üst sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir fark bulunmazken alt grup ile üst ve orta grup arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Çoklu karşılaştırmalı (Post-Hoc) veri analizi sonuçları dikkate alındığında alt sosyoekonomik düzeye sahip bireylerin SBY düzeyleri ($N = 62$, $X = -.4925$, $SS = 1.126$), orta ($N = 252$, $X = .0691$, $SS = .9530$) ve üst ($N = 59$, $X = .2223$, $SS = .9530$) sosyoekonomik düzeye sahip bireylere göre anlamlı ölçüde ($p < .001$) yüksek bulunmuştur. Aynı şekilde alt sosyoekonomik düzeyde olanların dış gruba yönelik olumsuz duygu ölçeğinin alt faktörlerinden olan negatif duygu düzeyleri yüksek ($N = 62$, $X = .3221$, $SS = 1.134$) ($p < .05$) ; pozitif duygu düzeyleri ($N = 62$, $X = -.5523$, $SS = 1.129$) ($p < .001$) ise orta ($N = 252$, $X = -.0378$, $SS = .9941$; $N = 252$, $X = .0636$, $SS = .9565$) ve üst sosyoekonomik düzeylere göre ($N = 59$, $X = -.1766$, $SS = .7957$; $N = 59$, $X = .3084$, $SS = .8198$) düşük bulunmuştur.

Alt sosyoekonomik düzeye sahip bireylerin gruplar arası kaygı ölçeği puanları ($N = 62$, $X = -.5654$, $SS = 1.160$) ($p < .001$), orta ($N = 252$, $X = .0769$, $SS = .9599$) ve üst ($N = 59$, $X = .2655$, $SS = .7550$) sosyoekonomik düzeye sahip olan bireylere göre anlamlı ölçüde farklılaşmaktadır. Bu durum gruplar arası kaygı düzeylerinin orta ve üst sosyoekonomik düzeye sahip bireylere göre fazla olduğunu göstermektedir. Grupların gruplararası temas düzeyleri incelendiğinde alt sosyoekonomik düzeye sahip olanlar ($N = 62$, $X = -.4925$, $SS = 1.126$) ile orta ($N = 252$, $X = .0691$, $SS = .9530$) ve üst ($N = 59$, $X = .2223$, $SS = .9044$) sosyoekonomik düzeye sahip olanlar arasında anlamlı bir fark ($p < .001$) olduğu gözlenmiştir.

Verilere bakıldığında alt sosyoekonomik düzeye sahip bireylerin gruplararası temas düzeylerinin diğer sosyoekonomik düzeye sahip bireylere göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. Elde edilen veriler Tablo.1'de gösterilmiştir.

Değişkenler		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.	n ²
Gruplararası temas	Gruplar Arası	19.164	2	9.582	10.048	.000***	.052
	Gruplar İçi	352.836	370	.954			
	Toplam	372.000	372				
Sosyal Baskınlık Yönelimi	Gruplar Arası	15.759	2	7880	8.184	.000***	.042
	Gruplar İçi	356.241	370	.963			
	Toplam	372.000	372				
Gruplararası Kaygı	Gruplar Arası	25.474	2	12.737	13.600	.000***	.068
	Gruplar İçi	346.526	370	.937			
	Toplam	372.000	372				
Negatif Duygu	Gruplar Arası	8.638	2	4.319	4.398	.013*	.023
	Gruplar İçi	363.362	370	.982			
	Toplam	372.000	372				
Pozitif Duygu	Gruplar Arası	25.554	2	12.777	13.646	.000***	.069
	Gruplar İçi	346.446	370	.936			
	Toplam	372.000	372				

$p^* < .05$, $p^{**} < .01$, $p^{***} < .001$

Tablo 1 Sosyoekonomik düzeylerine göre gruplararası temas, sosyal baskınlık yönelimi, negatif duygu ve pozitif duygu düzeylerine yönelik tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

Katılımcıların eğitim durumlarına göre anlamlı bir fark olup olmadığı incelendiğinde bireylerin eğitim durumları ile gruplararası temas, gruplararası kaygı ve sosyal baskınlık yönelimi ile dış gruba yönelik duygunun alt faktörleri olan negatif duygu ve pozitif duygu düzeyleri arasında

anamlı bir fark bulunmuştur. Elde edilen anlamlı farkın hangi gruptan kaynaklı olduğunun tespit edilmesi amacıyla Hocberg's GT2 testi uygulanmıştır.

İlköğretim eğitim düzeyinde olan bireylerin ($N = 61$, $X = -.3807$, $SS = 1.169$) gruplararası temas düzeylerinin üniversite ($N=173$, $X=.1809$, $SS=1.046$) ($p < .001$) eğitim düzeyine sahip bireylere göre düşük olduğu gözlenmiştir. Bireylerin gruplar arası kaygı düzeyleri incelendiğinde yalnızca ilköğretim ($N=61$, $X=-.2362$, $SS=1.238$) ve üniversite ($N= 173$, $X = .1258$, $SS= .8175$) düzeyleri arasında anlamlı fark ($p < .05$) bulunmuştur. Dolayısıyla ilköğretim düzeyindeki bireylerin gruplar arası kaygı düzeyleri üniversite düzeyindekilere göre oldukça fazladır.

Dış gruba yönelik olumsuz duygu ölçeğinin alt kategorilerinden negatif duygu düzeyi incelendiğinde yalnızca ilköğretim ($N= 61$, $X= .3150$, $SS= 1.120$) ve üniversite ($N=173$, $X=-.1973$, $SS=.8051$) düzeyleri arasında anlamlı bir fark ($p < .05$) bulunmuşken, pozitif duygu düzeyleri incelendiğinde ilköğretim ($N= 61$, $X= -.3729$, $SS= 1.128$) ile üniversite ($N=173$, $X=.1070$, $SS=.8546$) ($p < .05$) düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir. Bireylerin sosyal baskınlık yönelimleri incelendiğinde ilköğretim ($N= 61$, $X=.3646$, $SS= 1.215$) ile üniversite ($N= 173$, $X = -.2032$, $SS= .7171$) ($p < .05$) düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlar Tablo.2'de gösterilmiştir.

Tablo 2 Eğitim durumlarına göre gruplararası temas, sosyal baskınlık yönelimi, negatif duygu ve pozitif duygu düzeylerine yönelik tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

Değişkenler		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.	n ²
Gruplararası temas	Gruplar Arası	14.977	2	7.489	7.761	.000***	.040
	Gruplar İçi	357.023	370	.965			
	Toplam	372.000	372				
Sosyal Baskınlık Yönelimi	Gruplar Arası	16.455	2	8.227	8.562	.000***	.044
	Gruplar İçi	355.545	370	.961			
	Toplam	372.000	372				
Gruplararası Kaygı	Gruplar Arası	6.534	2	3.267	3.307	.038*	.018
	Gruplar İçi	365.466	370	.988			
	Toplam	372.000	372				
Negatif Duygu	Gruplar Arası	14.389	2	7.195	7.444	.001**	.039
	Gruplar İçi	357.611	370	.967			
	Toplam	372.000	372				
Pozitif Duygu	Gruplar Arası	10.593	2	5.296	5.422	.005**	.028
	Gruplar İçi	361.407	370	.977			
	Toplam	372.000	372				

$p < .05$, $p < .01$, $p < .001$

Bireylerin anne babasının konuştuğu dil sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda yapılan incelemede gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı için veri analizlerine yer verilmemiştir. Bireylerin kendini nasıl tanımladığı sorusuna bağlı olarak verilen cevaplar kendini yalnızca Türk veya Türkiyeli olarak tanımlayanlar, Hemşin, Laz, Gürcü veya Diğer olarak tanımlayanlar olmak üzere 5 kategoriye ayrılmıştır. Bu kategorilerden Diğer kategorisi normal dağılımın sağlanması için analize dahil edilmemiştir.

Dört kategori üzerinden yapılan analiz sonucunda bireylerin kendilerini tanımlama biçimleri ile sosyal baskınlık ($F_{(3,361)}=3.317$, $p < .05$, $n^2=.036$), gruplararası temas ($F_{(3,361)}=2.286$, $p < .05$, $n^2=.26$), gruplararası kaygı ($F_{(3,361)}=3.003$, $p < .05$, $n^2=.028$), dış gruba yönelik negatif duygu ($F_{(3,361)}=2.420$, $p < .05$, $n^2=.28$), dış gruba yönelik pozitif duygu ($F_{(3,361)}=5.808$, $p < .001$, $n^2=.48$) değişkenleri açısından anlamlı bir fark bulunmuştur. Yapılan çoklu karşılaştırma (Hocberg's GT2) testi sonucunda Türk ($N=79$, $X=.2925$, $SS=1.113$) ve Hemşin gruplarının sosyal baskınlık yönelimi düzeyleri ($N=134$, $X=-.1488$, $SS=.8058$) arasında anlamlı bir fark ($p < .05$) bulunmuştur.

Kendini yalnızca Türk veya Türkiyeli olarak tanımlayanların sosyal baskınlık yönelimlerinin Hemşin olarak tanımlayan gruba göre anlamlı ölçüde yüksek olduğu görülmüştür. Gruplar arası kaygı düzeyleri incelendiğinde Türk ($N= 79$, $X=-.2973$, $SS=1.124$) ve Laz ($N= 108$, $X=.1291$,

SS=1.000) grupları arasında anlamlı fark olduğu ($p < .05$) gözlenmiştir. Türk olarak tanımlayanların, diğer gruplara kıyasla gruplar arası kaygı düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Dış gruba yönelik pozitif duygu düzeyleri incelendiğinde ise Türk ($N=79$, $X=-.3235$, $SS=1.047$) ve Laz ($N=108$, $X=.2181$, $SS=1.000$) ($p < .05$) ile Türk ve Gürcü ($N=44$, $X=.2485$, $SS=1.041$) ($p < .05$) grupları arasında anlamlı bir fark olduğu yani Türk olarak tanımlayanların dış gruba yönelik pozitif duygu düzeylerinin Laz ve Gürcü olarak tanımlayan gruba kıyasla düşük olduğu görülmektedir.

Katılımcıların gruplararası temas, sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası kaygı düzeyleri ile dış gruba yönelik olumsuz duygu ölçeğinin iki alt faktörü olan negatif duygu ve pozitif duygu düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon değerleri ve betimsel bulgular Tablo.3'te verilmiştir.

Tablo 3 Değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları ve betimsel bulgular

	$\bar{X}$	SD	1.	2.	3.	4.	5.
1.Gruplararası temas	-.01	1.008	1				
2.Sosyal Baskınlık Yönelimi	.008	1.006	-.764***	1			
3.Gruplararası Kaygı	-0.01	1.005	.745***	-.777***	1		
4.Negatif Duygu	-0.005	1.008	-.579***	.753***	-.645***	1	
5.Pozitif Duygu	-0.003	1.004	.697***	-.689***	.753***	-.533***	1

$p < .05$, $p < .01$, $p < .001$

Tablo 3 incelendiğinde gruplararası temas düzeyleri ile sosyal baskınlık yönelimi, dış gruba yönelik negatif duygu düzeyleri arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Gruplararası temas arttıkça sosyal baskınlık yönelimi ve dış gruba yönelik olumsuz duygu azalmaktadır. Gruplararası temas düzeylerinin dış gruba yönelik pozitif duygu düzeyleri ve gruplararası kaygı düzeyleri ile ilişkisi incelendiğinde ise pozitif yönde ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Gruplararası temas düzeyi arttıkça dış gruba yönelik pozitif duygu artmaktadır.

Gruplararası kaygı ölçeğinde yüksek puan, düşük kaygı düzeyi olarak yorumlanmaktadır. Bundan dolayı pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunması gruplararası temas düzeyi arttıkça gruplararası kaygı düzeyinin azaldığını göstermektedir. Sosyal baskınlık yönelimi ile gruplararası kaygı ve pozitif duygu düzeyleri arasında negatif yönde ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Sosyal baskınlık yönelimi ile dış gruba yönelik negatif duygu arasında ise pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu durum sosyal baskınlık yönelimi arttıkça dış gruba yönelik pozitif duygunun azaldığını negatif duygunun ise arttığını göstermektedir. Gruplararası kaygı toplam puanı azaldıkça kaygı düzeyi artmaktadır. Bu durum sosyal baskınlık yönelimi arttıkça kaygı düzeyinin arttığını göstermektedir. Dış gruba yönelik pozitif duygu arttıkça kaygı düzeyinin azaldığı, negatif duygu arttıkça kaygı düzeyinin arttığı görülmektedir. Bu durum araştırmanın H_1 , H_2 , H_3 , H_4 ve H_5 hipotezlerini destekler niteliktedir.

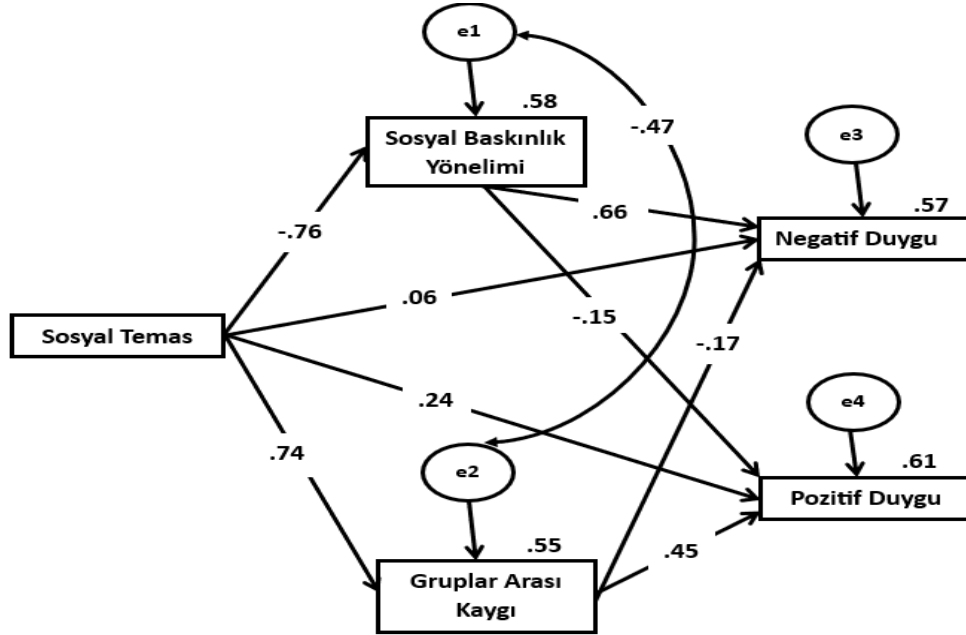
Araştırmanın üçüncü aşamasında gruplararası temas ile dış gruba yönelik duygular arasındaki ilişkide gruplar arası kaygının ve sosyal baskınlık yöneliminin aracı rolü incelenmiştir. Elde edilen veriler Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4 Araştırma modeli regresyon sonuçları

Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları	İstatistiksel Tahmin	Standart Hata	C.R	P
Gruplararası temas → Sosyal Baskınlık	.763	.034	22.744	***
Gruplararası temas → Gruplararası Kaygı	.745	.035	21.533	***
Gruplararası temas → Negatif Duygu	.057	.057	.996	.319
Gruplararası temas → Pozitif Duygu	.242	.054	4.465	***
Gruplararası Kaygı → Pozitif Duygu	.453	.055	8.246	***
Gruplararası Kaygı → Negatif Duygu	-.166	.058	-2.858	.004
Sosyal Baskınlık → Negatif Duygu	.662	.060	11.086	***
Sosyal Baskınlık → Pozitif Duygu	-.151	.057	-2.667	.008

*** $p < .001$

Aracılık etkisinde, bağımsız değişken ile bağımlı değişkenin ilişkisinde farklı bir bağımsız değişken etkisi girdikten sonra ilişkinin azalması veya yok olması söz konusudur. Etkinin yok olduğu durumlarda tam, azaldığı durumlarda ise kısmi aracılık söz konusu olduğu düşünülmektedir. Bu durum dikkate alınarak aracılık analizi yapılmış, oluşturulan model Görsel 2'deki gibidir.

Görsel 2 Araştırma şablonu

Elde edilen sonuçlar incelendiğinde gruplararası temas düzeyinin dış gruba yönelik negatif duygu üzerindeki toplam etkisi negatif yönde ve anlamlı ($\beta = -.572$, $p < .01$, $[GA = -.669, -.486]$), doğrudan etkisi ise anlamsız bulunmuştur ($\beta = -.057$, $p > .05$). Gruplararası temas düzeyinin gruplararası kaygı ve sosyal baskınlık yönelimi aracılığıyla dış gruba yönelik negatif duygu düzeyi üzerindeki dolaylı etkisi ise anlamlıdır ($p < .01$, %95 GA $[-.359, .559]$). Bu durum gruplararası temas düzeyinin dış gruba yönelik negatif duygu üzerindeki etkisinde sosyal baskınlık yönelimi ve gruplararası kaygının tam aracı değişken etkisinin olduğunu göstermektedir.

Gruplararası temas düzeyinin dış gruba yönelik pozitif duygu düzeyi üzerinde doğrudan etkisi pozitif yönde ve anlamlıdır ($\beta = .694$, $p < .05$, $[GA = .094, .330]$). Gruplararası temas düzeyinin gruplararası kaygı ve sosyal baskınlık yönelimi aracılığıyla dış gruba yönelik pozitif duygu üzerindeki dolaylı etkisi anlamlıdır ($p < .01$, %95 GA $[-.729, -.531]$). Bu durum gruplararası temas düzeyi ile dış gruba yönelik pozitif duygu arasındaki ilişkide sosyal baskınlık yönelimi ve gruplararası kaygının kısmi aracılık etkisinin bulunduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar H_6 hipotezini desteklemektedir. Bu kapsamda dolaylı etkilerin ve aracı etkilerin verildiği sonuçlar Tablo 5'teki gibidir.

Tablo 5 Araştırmanın Aracılık Analiz Sonuçları

Aracı Etkiler	Standartlaştırılmış Aracılık Etkisi	Bootstrap (Lower Bounds/Upper Bounds) %95 GA	Hipotezler	Hipotez Sonuçları
Gruplararası temas → Gruplararası Kaygı → Negatif Duygu	.004	.359; .559	H_6	Desteklendi
Gruplararası temas → Sosyal Baskınlık Yönelimi → Negatif Duygu	.004	.359; .559	H_6	Desteklendi
Gruplararası temas → Gruplararası Kaygı → Pozitif Duygu	.006	-.729; -.531	H_6	Desteklendi

Tartışma

Türkiye, bir arada yaşayan çok sayıda etnik grubun toplumsal temas içinde bulunduğu bir ülkedir. Bu gruplararası ilişkiler ve davranışlar toplumsal düzenin ve sosyal gelişimin önemli etkenlerindendir. Güler'e (2013) göre farklı kökenlerden gelmiş grupların ve ilişkilerin olduğu heterojen toplumlardaki gruplararası ilişkilerin niteliğinin araştırılması sosyal yaşamda gelişen düşünce, duygu ve davranışlara dikkat çekerek uyum içerisinde yaşamak için gerekli dinamiklerinde anlaşılmasına yönelik katkı sağlar. Bu bakımdan özellikle kozmopolit bir yapıya sahip olan ülkemizde kültürel çeşitliklerin incelenmesi, farklı kültürel yapılara sahip bireylerin toplumsal uyum içerisinde yaşamalarının sağlanması açısından farklı gruplara yönelik olumlu ve olumsuz duyguların etkilendiği faktörlerin incelenmesinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu durumdan yola çıkarak gruplararası ilişkileri etkilediği öne sürülen belirli değişkenlerin, farklı gruplar bağlamında incelenmesinin literatüre, bu alanda çalışan araştırmacılara ve toplumsal yapının geliştirilmesi sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada gruplararası temas düzeylerinin dış gruba yönelik olumsuz duygular ölçeğinin iki alt faktörü olan negatif duygu ve pozitif duygu düzeyleriyle ilişkisinde gruplararası kaygı ve sosyal baskınlık yönelimlerinin aracı rolü incelenmiştir. Araştırmaya konu olan değişkenlere yönelik literatürde birçok çalışma mevcut olmakla birlikte Karadeniz bölgesinde yapılan araştırmaların azlığı dikkat çekmiştir. Bundan kaynaklı olarak araştırma örneklemini Laz, Gürcü, Hemşin ve Türk gibi farklı etnik grupların bir arada yaşadığı Artvin ili olarak belirlenmiştir. Veriler 18 ile 65 yaş arası bireylerle sınırlandırılmıştır. Araştırmaya konu edilen demografik değişkenler incelendiğinde yaş ve cinsiyet değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bireylerin eğitim durumları açısından anlamlı bir fark olup olmadığı incelendiğinde farkın çoğunlukla ilköğretim ve üniversite düzeylerindeki bireyler arasında oluşmuştur. İlköğretim düzeyindeki bireylerin gruplararası temas düzeyleri ve dış gruba yönelik pozitif duygu düzeyleri diğer gruplara göre düşükken, gruplararası kaygı düzeyleri, dış gruba yönelik negatif duygu düzeyleri, sosyal baskınlık yönelimleri ise üniversite düzeyindeki bireylere göre oldukça yüksek bulunmuştur.

Yapılan araştırmada bireylerin sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası kaygı, dış gruba yönelik olumsuz duygular ölçeğinin iki alt faktörü olan negatif duygu ve pozitif duygu düzeyleri ve gruplararası temas düzeylerinin sosyoekonomik düzeylerine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Yapılan post-hoc testi sonucunda alt grubun orta ve üst sosyoekonomik düzeyde olanlara göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Alt sosyoekonomik düzeyde olan bireylerin gruplararası temas düzeyleri ve dış gruba yönelik pozitif duygu düzeyleri diğer gruplara göre düşükken, gruplararası kaygı düzeyleri, dış gruba yönelik negatif duygu düzeyleri, sosyal baskınlık yönelimleri ise oldukça yüksek bulunmuştur. Karaçanta'ya (2002) göre toplumsal açıdan düşük statüde olan bireylerin sosyal baskınlık yönelimleri ve iç gruba olan bağlılıkları üst statüde olanlara göre daha fazladır. Alt grupta olan bireylerin diğer gruplara yönelik kaygı, tehdit algısı gibi duyguları daha fazladır (Yanbolluoğlu, 2018). Daha önceki araştırma bulguları bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir.

Değişkenlerin Türk, Laz, Hemşin ve Gürcü etnik gruplarına göre farklılaşması incelendiğinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. "Kendinizi nasıl tanımlarsınız?" sorusuna verdikleri cevaplar etnik gruplara bağlı olarak karşılaştırıldığında farklı etnik grupta olduğu halde kendini yalnızca Türk olarak tanımlayan bireylerin diğer etnik gruplarla gruplararası temas düzeylerinin ve dış gruba yönelik pozitif duygu düzeylerinin kendini Hemşin, Laz, Gürcü olarak tanımlayan gruplara oranla oldukça düşük olduğu görülmüştür. Kendini yalnızca Türk olarak tanımlayan bireylerin sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası kaygı düzeyleri ve dış gruba yönelik negatif duygu düzeylerinin oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Allport ve Kramer'a (1946) göre bireylerin

gruplararası temas düzeyleri dış gruba yönelik önyargılarını azaltmaktadır. Buna bağlı olarak önyargı düzeyi düşük olan bireyler kendilerini tanımlarken daha az hassas davranmakla birlikte kendilerini belli sınırlara bağlı olarak tanımlama çabasında olmamaktadır. Bu durumun elde edilen verileri doğrular nitelikte olduğu görülmektedir.

Allport (1954) öncülüğünde geliştirilen gruplararası temas kuramı uygun koşullar içerisinde gerçekleştirilen temasın bu grupları arasındaki önyargıyı azaltacağını öne sürmektedir. Daha fazla pozitif temas, dış gruba yönelik empati, anlayış ve sıcaklığın gelişmesini kolaylaştırmaktadır (Turner vd., 2008). Hewstone vd. (2004) göre gruplararası temas bağışlayıcılığı artırmakla birlikte güveni de geliştirmekte ve kaygı düzeylerinin azalmasında etkili olmaktadır. Yapılan çalışmada gruplararası temasın sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası kaygı ve dış gruba yönelik duygularla ilişkisi incelenmiştir. Gruplararası temas düzeyleri arttıkça dış gruba yönelik negatif duygu düzeyleri, gruplararası kaygı düzeyleri ve sosyal baskınlık yönelimlerinin azaldığı, dış gruba yönelik pozitif duygu düzeylerinin ise arttığı tespit edilmiştir. Elde edilen verilerin literatürdeki çalışmalarla benzer niteliği taşıdığı görülmektedir. Örneğin Hemşinlioğlu ve Çelebi (2017) tarafından İstanbul'da yaşayan üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen çalışmada gruplararası temasın olumlu tutum ve çok kültürlülüğe yönelik desteği artırdığı ve gruplararası tehdit ve kaygıyı da azalttığı bulunmuştur.

Araştırmada gruplararası kaygının dış gruba yönelik olumlu olumsuz duygu ile ilişkisi negatif yöndedir. Yani bireylerde sosyal baskınlık yönelimi ve kaygı arttıkça dış gruba yönelik olumsuz duyguların arttığı, olumlu duyguların ise azaldığı görülmektedir. Gruplararası ilişkilerde kendini gösteren olumsuz duyguların algılanan tehdit, korku, endişe ve kaygı gibi duygulardan kaynaklanmaktadır (Stephan ve Stephan, 2000). Karazor (2019), Türk ve Kürt üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada gruplararası temas, kaygı, endişe süreçlerini incelemiştir. Elde edilen verilerde olumlu temasın, empatiyi arttırdığını ve kaygıyı azalttığı ve olumlu tutum ve duyguları teşvik ettiği bulunmuştur. Bu durum araştırmada elde ettiğimiz verilerle de tutarlılık göstermektedir.

Gruplararası kaygı ve sosyal baskınlık yöneliminin gruplararası temas ile dış gruba yönelik olumsuz duygu ölçeğinin iki alt faktörü olan negatif duygu ve pozitif duygu arasındaki ilişkide aracılık etkisi incelendiğinde her iki değişkenin de tam aracı rolü olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen veriler gruplararası temasın dış gruba yönelik negatif duygu ve gruplararası kaygı düzeyini azalttığı (Demir, 2022) ve pozitif duygu düzeylerini arttırdığı (Aslan, 2024; Güler, 2013; Sarıdağ ve Eser, 2023) ve sosyal baskınlık yönelimini ise azalttığı (Toher ve Cengiz, 2019) tespit edilen diğer mevcut araştırmalarla da tutarlılık göstermektedir. Pozitif gruplararası temasın sosyal baskınlık yönelimi ile ilişkisinin incelendiği bir araştırmada lise öğrencilerinde pozitif gruplararası temas arttıkça sosyal baskınlık yöneliminin azaldığı görülmüştür (Dhont vd., 2014). Meleadt ve Vermue (2019) tarafından yapılan bir araştırma da pozitif temasın sosyal baskınlık yönelimini azalttığı ancak negatif gruplararası temasın sosyal baskınlık yönelimini arttırdığını ortaya koymaktadır. Negatif ve pozitif gruplararası temasın toplumun dezavantajlı kesimlerine yönelik yardım ve dayanışma içerisinde hareket etme davranışları üzerindeki etkilerinin incelendiği bir araştırmada pozitif temasın bu davranış durumlarını arttırdığı görülmüştür. Ancak negatif temasın yardım ve dayanışma gibi davranış durumları ile ilişkisi görülmemiştir (Özkan vd., 2023).

Pettigrew ve Tropp (2006) tarafından yapılan kapsamlı meta analiz çalışması da elde edilen verileri desteklemektedir. Söz konusu çalışma temasın önyargı, gruplararası kaygı ve diğer gruplara yönelik olumsuz duyguları azaltmada etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Yanboluoğlu (2018) tarafından Türk vatandaşlarının Suriyeli mültecilere karşı tutumlarının incelendiği bir araştırma pozitif temasın olumlu duyguları artırarak olumsuz duyguların azalmasına katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Türk vatandaşlarının Suriyeli Mültecilere yönelik tutumlarının incelendiği benzer nitelikteki bir araştırma da gruplararası temasın gruplararası kaygıyı azalttığını, Suriyelilere yönelik pozitif tutumları ise arttırdığını ortaya koymaktadır (Çalışkan Sari ve Yalçinkaya Alkar, 2023). Ayrıca, sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası tehdit ve kaygının ise bu ilişkilerde aracı bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Sonuç, öneriler ve sınırlılıklar

Stephan'a (2012) göre iç grup üyelerinin dış grup hakkındaki doğru bilgi edinimi ve diğer gruplarla olan benzerliklerinin öne çıkarılması gruplararası farklılıkların azaltılması açısından önemlidir. Bu bağlamda gruplararası temasın sağlanması önem arz etmektedir. Brown'a (1988) göre grupların farklılıklarının azalması ve ortak ilgilerinin oluşması karşılıklı ilişkilerinin de olumlu sonuçlanmasını sağlayacaktır. Sonuç olarak gruplararası temas düzeylerinin artırılması bireylerin diğer gruplara yönelik kaygı düzeylerinin ve sosyal baskınlık yönelimlerinin azalmasına ve dolayısıyla dış gruba yönelik negatif duygu düzeylerinin de azalmasına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda farklı etnik grupların en çok bir araya geldiği lise, üniversite gibi kurumlarda farklı etnik gruplardaki bireylerin olumlu temasları sağlanarak olumlu gruplararası ilişkiler geliştirmelerine katkı sağlanabilir. Sosyal medya üzerindeki nefret söylemlerinin engellenmesi, dizi ve filmlerde farklı gruplara yönelik ayrıştırıcı faktörlerin ortadan kaldırılması dış gruba yönelik olumsuz algıların azaltılmasına katkı sağlayabilir.

Araştırma verileri dikkate alındığında gruplararası temasın etkisi oldukça göze çarpmaktadır. Bu bağlamda farklı kültürel geçimşe sahip bireylerin birlikte çalışabileceği projelerin geliştirilmesi, eğitim programlarında farklı kültürleri tanıma ve kültürel çeşitliliğin değerinin vurgulandığı temaların yer alması desteklenebilir. Bu durum özellikle kozmopolit bir yapıya sahip olan bölgelerde önyargının azaltılması ve toplumsal uyumun sağlanması açısından etkili olabilir. Sosyal baskınlık yönelimine yönelik farkındalık çalışmaları yapılarak olumsuz etkisini azaltacak çalışmalar yürütülebilir. Gruplararası kaygının etkisini azaltma ve empatiyi güçlendirme amaçlı rol değiştirme, drama etkinlikleri, ayrımcılık ve eşitsizlik gibi kavramların ele alındığı atölyeler gibi çalışmalar yürütülerek anlamlı temas ortamları oluşturulabilir. Bu tür etkinlikler ortak kimlik ediniminin sağlanması, ayrımcılık ve kaygının azaltılması üzerinde etkili olabilir.

Araştırma kapsamı ulaşılabilirliğin sağlanması ve araştırma amacına uygunluğundan dolayı Artvin ili ile sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda farklı etnik grupların yaşadığı diğer illerinde araştırmalara dâhil edilmesi genellenebilirlik açısından önem arz etmektedir. Veri toplama sürecinde bireylerin öz beyanına dayalı olan ölçme araçları kullanılmıştır. Daha güvenilir veriler elde edebilmek ve sosyal kabul hatası, merkeze yığılma hatası gibi hata kaynaklarının önüne geçebilmek için gözlem, görüşme, örtük çağrışım testleri gibi farklı yöntemler araştırma sürecine dâhil edilebilir. Araştırma korelasyonel bir çalışma niteliğindedir. Bu durumdan kaynaklı olarak elde edilen veriler yalnızca değişkenler arası ilişkileri ortaya koymaktadır. Sebep sonuç ilişkisi şeklinde sonuçlar çıkarılmasına imkân vermemektedir. Bu durum çalışmanın sınırlılıkları arasındadır. Literatür incelendiğinde yapılan bazı çalışmalarda temasın dış grup davranışları üzerindeki etkisinin gruplararası ilişkiler üzerinde etkisi bulunsa da bireysel (kişi içi) tutum üzerinde bir etkisi bulunmadığını gösteren araştırmaların mevcut olduğu görülmektedir (Friehts vd., 2024). Bu açıdan bakıldığında temasın toplumsal, bireysel, politik gibi farklı boyutlar açısından farklı değişkenler de dikkate alınarak incelenmesi gerektiği görülmektedir (Sengupta vd., 2023). Bu durum araştırmanın sınırlılıkları içerisinde yer almaktadır.

Araştırma yalnızca Artvin ilinde yaşayan etnik gruplarla sınırlı olmakla birlikte bu etnik kimliklere yönelik geliştirilmiş bir ölçek bulunmamaktadır. Dış Gruba Yönelik Olumsuz Duygu ölçeğinin kullanımında farklı etnik gruplar şeklinde ifadenin değiştirilmesi zorunluluğu söz konusu olmuştur. Bundan kaynaklı olarak bireylerin bu ifadeden anlayacağı diğer grubun ne olduğu konusunda her ne kadar ölçek uygulaması sürecinde "Artvin ilinde bulunan" şeklinde bir ifade kullanılmış olsa da farklı çıkarımlar yapılmış olabilir. Bu durum araştırmanın sınırlılıkları içerisinde yer almaktadır. Bu bağlamda farklı etnik gruplara da uygulanabilir farklı bir ölçek geliştirme çalışması yapılması araştırmacılara önerilebilir.

Günümüz modern dünyasında teknolojinin gelişimi ve küreselleşmenin bir getirisi olarak kültürel yapılarda değişimler söz konusu olmaktadır. Bauman'ın (2000) kültür endüstrisi olarak ifade ettiği etkiyle birlikte meydana gelen akışkan kimlikler, toplumsal kimliklerin inşasının önüne geçmektedir. Bu durum toplumsal dayanışmanın önüne geçerek kimliğin parçalanmasına ve

yüzeyselleşmesine neden olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında etnik gruplar üzerinde yapılan araştırmalarda verilerin toplanma sürecinde bireylerin kültürü temsiliyeti bir sorun haline gelebilmektedir. Bu açıdan örneklem grubunun araştırmaya dahil edilen etnik kimlik gruplarını temsiliyeti araştırmanın sınırlılıklarındandır. Bu bağlamda etnik gruplarla yapılan araştırmalarda karma desenli araştırmalar kullanılmasının bu tür sınırlılıkların önüne geçebileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Akbaş, G. (2010). *Social identity and intergroup relations: The case of alevis and sunnis in Amasya* (Publication No. 277668) [Master's thesis, Middle East Technical University]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Allport, G. W. (1954). *The Nature of Prejudice*. Addison-Wesley Company.
- Allport, G. W. & Kramer, B. M. (1946). Some roots of prejudice. *The Journal of Psychology*, 22(1), 9-39.
- Aslan, S. (2024). *Gruplar arası temasın ergenlerin dış gruba karşı açık ve örtük tutumlarına etkisi* (Publication No. 895961) [Doctoral dissertation, Bursa Uludağ University]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aysevener, K. & Alış, F. T. (2012). Çok kültürlülük, değişim ve felsefi tutum alış. *Dört Öge*, (1), 1-10.
- Bagci, S. C., Stathi, S. & Acar, B. (2022). Examining Complex Intergroup Relations. H. Çakal & S. Husnu (Eds.), *Intergroup contact among majority and minority status groups in Turkey: Extending theory and practice* içinde (ss. 239-275). Routledge.
- Bağcı Hemşinlioğlu, S. Ç., & Çelebi, E. (2017). Gruplararası temas ve çatışma ile azınlıklara yönelik tutumlar ve çokkültürlülüğe destek arasındaki ilişkiler: Gruplararası tehdit ve kaygının aracı rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20 (Özel Sayı), 3-18.
- Balaban, Ç. D. (2013). *The Roles of Intergroup Threat, Social Dominance Orientation and Right-Wing Authoritarianism in Predicting Turks' Prejudice towards Kurds* (Publication No. 347218) [Master's thesis, Middle East Technical University]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bauman, Z. (2000). *Liquid modernity*. Polity Press.
- Biernacki, P., ve Waldorf, D. (1981). Snowball Sampling: Problems and Techniques of Chain Referral Sampling. *Sociological Methods & Research*, 10(2), 141-163.
<https://doi.org/10.1177/004912418101000205>.
- Brown, R. (1988). *Group processes: Dynamics within and between groups*. Oxford: BasilBlackwell.
- Burr, V. (2015). *Social Constructionism*. Routledge.
- Çalışkan Sari, A., & Yalçinkaya Alkar, Ö. (2023). Mediator role of intergroup anxiety in relationship between the social contact, intercultural sensitivity and attitudes towards Syrians among Turkish local society. *International Migration*, 61(4), 257-271.
- Davies, K., Wright, C. S., Aron, A., & Comeau, J. (2013). Intergroup contact through friendship: Intimacy and norms. In G. Hodson & M. Hewstone (Eds.), *Advances in intergroup contact* (pp. 200-229). East Sussex: Psychology Press.
- Demir, İ. H. (2022). *Sosyal kimliklerle özdeşleşme, gruplar arası kaygı ve iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Tez No: 772277) [Doctoral dissertation, Marmara University]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dhont, K., Van Hiel, A., & Hewstone, M. (2014). Changing the ideological roots of prejudice: Longitudinal effects of ethnic intergroup contact on social dominance orientation. *Group Processes & Intergroup Relations*, 17(1), 27-44.
- Duckitt, J. (1992). Psychology and prejudice: A historical analysis and integrative framework. *American Psychologist*, 47(10), 1182-1993.
- Güler, M. (2013). *Gruplar arası temas, kaygı ve yanlılığın sosyal mesafeye etkisi: Türk ve Kürt kökenli gruplar üzerine bir çalışma* [Unpublished doctoral dissertation]. Ankara University.
- Hair, J. F. Jr., Bush, R. P. & Ortinau, D. J. (2003). *Marketing research: Within a changing information environment*. The McGraw-Hill/Irwin.

- Hewstone, M., Cairns, E., Voci, A., McLernon, F., Niens, U., & Noor, M. (2004). Intergroup forgiveness and guilt in Northern Ireland: Social psychological dimensions of the troubles. N. R. Branscombe & B. Doosje (Eds.), *Collective guilt: International perspectives* içinde (pp.193-215). New York: Cambridge University Press.
- Islam, M. R. & Hewstone, M. (1993). Dimensions of contact as predictors of intergroup anxiety, perceived outgroup variability, and out-group attitude: An integrative model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 19(6), 700-710.
- Kağıtçıbaşı, Ç. & Cemalcılar, Z. (2017). *Dünden bugüne insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. Evrim Yayınevi.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırmalar ve istatistik teknikleri*. Tekışık Web Ofset.
- Karaçanta, H. (2002). *Üniversite öğrencilerinin sosyal baskınlık yönelimi ve bazı değişkenler açısından karşılaştırılması* [Unpublished Doctoral dissertation]. Ankara University.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler*. Nobel.
- Karazor, V. (2019). *Farklı sosyal-kimlik kategorilerine sahip üniversite öğrencilerinin, yurt yaşamlarında gruplararası temas, arkadaşlık, empati, kaygı ve tutum süreçlerinin incelenmesi* (Publication No. 548169) [Master's thesis, Dokuz Eylül University]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kurt, M., & Duran, E. (2019). 2023 Eğitim Vizyonuna İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(1), 90-106.
- Meleady, R., & Forder, L. (2019). When contact goes wrong: Negative intergroup contact promotes generalized outgroup avoidance. *Group Processes and Intergroup Relations*, 22(5), 688–707. <https://doi.org/10.1177/1368430218761568>.
- Meleady, R., & Vermue, M. (2019). The effect of intergroup contact on solidarity-based collective action is mediated by reductions in SDO. *Journal of Applied Social Psychology*, 49(5), 307–318. <https://doi.org/10.1111/jasp.12586>
- Noy C. (2008). Sampling knowledge: The hermeneutics of snowball sampling in qualitative research. *International Journal of Social Research Methodology*, 11(4), 327-44.
- Özkan, Z., Dhont, K., & Abrams, D. (2024). Intergroup contact and intended actions in support of disadvantaged groups: The role of affective processes and feelings of solidarity. *Group Processes & Intergroup Relations*, 27(3), 471-496.
- Pettigrew, T. F. (1997). Generalized intergroup contact effects on prejudice. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(2), 173-185.
- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751–783. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.5.751>.
- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2011). *When groups meet: The dynamics of intergroup contact*. NY: Psychology Press.
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M., & Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 741–763. <http://doi.org/10.1037/0022-3514.67.4.741>.
- Sarıdağ, S., & Eser, H. B. (2023). Gruplar Arası Temas, Sosyal Baskınlık Yönelimi Ve Zenofobi Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Rolü İzmir Konak Örneği. *Mehmet Akif Ersoy University İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 418-445. <https://doi.org/10.30798/makuiibf.1097933>.
- Sengupta, N. K., Reimer, N. K., Sibley, C. G., & Barlow, F. K. (2023). Does intergroup contact foster solidarity with the disadvantaged? A longitudinal analysis across 7 years. *The American psychologist*, 78(6), 750–760. <https://doi.org/10.1037/amp0001079>
- Sidanius, J. & Pratto, F. (2012). *Social Dominance: An intergroup theory of social hierarchy and oppression*. Cambridge University Press.
- Sidanius, J., Devereux, E. & Pratto, F. (1992). A comparison of symbolic racism theory and social dominance theory as explanations for racial policy attitudes. *The Journal of Social Psychology*, 132(3), 377-395.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: temel ilkeler ve uygulamaları*. Ekinoks Yayınları.
- Stephan, W. G. (2012). Improving relations between residents and immigrants. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 12(1), 33-48.

- Stephan, W. G., & Stephan, C. W. (1985). Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41(3), 157–175.
- Stephan, W. G., Ybarra, O., Martinez, C. M., Schwarzwald, J., & Tur-Kaspa, M. (1998). Prejudice towards immigrants to Spain and Israel: An Integrated Threat Theory 84 Analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 29(4), 559–576.
- Tajfel, H. & Turner, J. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In J. M. Hatch & M. Schultz (Eds.), *Organizational Identity: A Reader* (pp. 56-65), Oxford University Press.
- Tausch, N., Hewstone, M., Kenworthy, J. B., Psaltis, C., Schmid, K., Popan, J. R., Cairns, E., & Hughes, J. (2010). Secondary transfer effects of intergroup contact: Alternative accounts and underlying processes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99(2), 282–302. <https://doi.org/10.1037/a0018553>
- Toper, M., & Özdemir, A. A. (2019). Kişilik, sosyal baskınlık ve önyargı: Eski hükümlülere yönelik bir inceleme. *Çalışma ve Toplum*, 3(62), 1757-1786.
- Turner, N., R. & Cameron, L. (2016). Confidence in contact: A new perspective on promoting cross-group friendship among children and adolescents. *Social Issues and Policy Review*, 10(1), 212-246.
- Turner, R. N., Hewstone, M., Voci, A., & Vonofakou, C. (2008). A test of the extended intergroup contact hypothesis: the mediating role of intergroup anxiety, perceived ingroup and outgroup norms, and inclusion of the outgroup in the self. *Journal of personality and social psychology*, 95(4), 843.
- Ünver, H., Cakal, H., Özkan, Z., Kızık, B., & Eraslan, E. G. (2022). A review on the secondary transfer effect of intergroup contact. *Ordu University Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 1461-1500.
- Yanboluoğlu, Ö. (2018). *Suriyeli mültecilere yönelik duygular ve algılanan sosyal mesafede, gruplararası pozitif ve negatif temas, sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası tehdit ve gruplararası kaygının rolü* [Unpublished master's thesis]. Uludağ University.